

ПАКАЗАЛЬНЫМІ ВYSTУПЛЕННЯМІ
АДЗНАЧЫЛІ ДЗЕНЬ ДЭСАТНІКА
БАЙЦЫ 5-й БРЫГАДЫ
СПЕЦЫЯЛЬНАГА ПРЫЗНАЧЭННЯ

Стар. 2.

ЖЫЦЦЭВЫЯ СЮЖЭТЫ
МІСІЯ Клайна РАСЕЛА —
“ЛЮБОУ У ДЗЕЯННІ”

Стар. 3, 6.

З БУДУЧАЙ ЭПІКЛАЕДЫ РЭПРЭСІРАВАНЫХ
ЛІТАРАТУРАУ
“ЛІСТ З ТАГО СВЕТУ” Юлія ТАЎБІНА
Стар. 5.

УРАЖАННІ
Васіль ЖУКОВІЧ АБ КНІЗЕ
“КАСТУСЬ КАЛІНОЎСКІ.
ЗА НАШУ ВОЛЬНАСЦЬ”

Стар. 4—5.

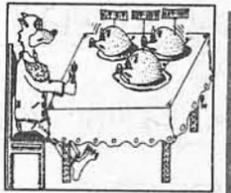
БЕЛАРУСЫ Ё СВЕЦЕ

Стар. 6.

АСОБА

РЭЖЫСЁР І ІНСЦЭНІРОВАШЧЫК СЮФ’Я ГУРЫЧ
АЖЫЦЦЯВІЛА БОЛЬШ ЗА 200 ПАСТАНОВАК
РАДЫЭСЕНТАКІЯУ

Стар. 7.

ДЭБЮТ Юры РАДНОВА

Стар. 8.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ё 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

26 жніўня 1999 года

Цана 20 000 рублёў

№ 34

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

ДА 60-ГОДЗЯ ЁЗ’ЯДНАННЯ НАЦЫІ

Не проста далучэнне заходняй часткі Беларусі да БССР, а ўз’яднанне нацыі — менавіта пад такім дэвізам пройдуць сёлета ўрачыстасці, прысвечаныя гэтай падзеі. 17 верасня споўніцца роўна шэсцьдзесят гадоў з таго дня, калі вялікая беларуская сям’я зноў сабралася разам.

Аргкамітэт па правядзенню святочных мерапрыемстваў, які ўзначальвае кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Міхаіл Мясніковіч, лічыць, што з гэтага моманту новы магутны імпульс да далейшага развіцця атрымалі не толькі тыя вобласці, якія ўвайшлі ў склад БССР, але і ўся рэспубліка ў цэлым. Таму пры правядзенні мерапрыемстваў будзе ўлічвацца менавіта гэты аспект.

У прыватнасці, на ўрачысты сход, які пройдзе ў будынку Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, будуць запрошаны прадстаўнікі ўсіх абласцей рэспублікі.

Заходняя частка Беларусі, якая ў выніку савецка-польскай вайны 1920 года і згодна з Рыжскім мірным дагаворам 1921 года знаходзілася ў складзе Польшчы, у верасні 1939 года была вызвалена. За два тыдні польска-германскай вайны, якая пачалася 1 верасня 1939 года, Польшча пацярпела паражэнне. Польскі ўрад уцёк за граніцу. У гэтых абставінах па распараджэнню савецкага ўрада 17 верасня Чырвоная

ДЕКЛАРАЦІЯ Народнага Сходу Заходняй Беларусі о вхождении Заходняй Беларусі в состав Белорусской Советской Социалистической Республики

В тоталитарное время, грозившее разоружением и потребностям нашего народа, в Великой Советской Союзе была взята под свою защиту жизнь и имущество населения Заходняй Беларусі.

С помощью неслыханной Рабоче-Крестьянской Красной Армии народы Заходняй Беларусі освобождены от гнета помещиков и капиталистов. Навсегда ликвидированы формы угнетения белорусского народа под игом польских воянов, поправивших административные права в национально-религиозное белорусского народа.

Трудящиеся Заходняй Беларусі всегда считали себя союзниками пролетариата Советского Союза со своими братьями, пролетариатами Советского Социалистического Союза.

Трудящиеся Заходняй Беларусі решительно требуют восстановления доминирующей роли советского пролетариата в Заходняй Беларусі.

Считая волею белорусского народа востановившим, Белорусское Народное Собрание постановляет:

Полностью Верховный Совет Советского Социалистического Союза и Верховный Совет Белорусской Советской Социалистической Республики принять Заходнюю Белорусию в состав Советского Союза и Белорусской Советской Социалистической Республики, ассимилировать белорусский народ в единое государство и ликвидировать все формы разобщения белорусского народа.

Только в составе Белорусской Советской Социалистической Республики народ Заходняй Беларусі сумеет залечить глубокие раны, нанесенные ему долгими годами эксплуатации и с помощью пролетариата Советского Союза воздать и преобразовать владычество, развить свою народную культуру, достигнуть свободного народа, и обеспечить расцвет благосостояния всех трудящихся Заходняй Беларусі.

За приветствует Белорусская Советская Социалистическая Республика!

За приветствует наша могучая революционная Советская Социалистическая Республика!

Армія перайшла мяжу Польшчы і ўзяла пад ахову насельніцтва Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны.

У выніку выбараў, што прайшлі 22 кастрычніка 1939 года, былі абраны дэпутаты Народнага сходу Заходняй Беларусі, які стаў правамоцным органам улады. 29 кастрычніка на яго пасяджэнні была аднаголасна прынята Дэкларацыя аб уваходжанні Заходняй Беларусі ў склад БССР.

НА ЗДЫМКАХ: 1939 год. У зале пасяджэння

Народнага сходу Заходняй Беларусі; Дэкларацыя Народнага сходу Заходняй Беларусі аб уваходжанні ў склад БССР, прынятая адзінаголасна 29 кастрычніка 1939 года; 28 кастрычніка 1939 года, Беласток. Сялянкі-дэпутаты Народнага сходу Заходняй Беларусі; 1939 год. Група беларускіх пісьменнікаў (у цэнтры Я. Купала і Я. Колас) у час перадавыбарнага сходу ў гарадскім тэатры.

Фота з архіва БелТА.

У НАСТУПНЫХ НУМАРАХ

- “АРФЕЙ ВЯРТАЕ ЭЎРЫДЫКУ”
Творчы партрэт паэта Сяргея ЗАКОННІКАВА.
- “КНЯЗЬ-ПІЛГРЫМ”
Сёлета спаўняецца 450 год з дня нараджэння Мікалая Крыштофа РАДЗІВІЛА. Яго называлі некаранаваным каралём Літвы і Беларусі, ён мог дазволіць сабе сказаць у вочы манарху: “Ты, кароль, у Кракаве вышэйшы, але я ў Нясвіжы гапоўны”.
- “ВАМІ ЦЯПЕР Я ЖЫВУ БОЛЬШ, ЧЫМ САМІМ САБОЮ”
17 апошніх лагерных пісьмаў Адама БАБАРЭКІ.
- ВАНДРОЎКА З ІГАРАМ ГАТАЛЬСКИМ У РУСІ-НАВІЧЫ

КАЛЕЙДАСКОП НАВІН

ГАСЦЯВЫЯ “ВОКНЫ” НА ГРАНІЦЫ. Узгоднены першыя пяць пунктаў спрошчанага пропуску для насельніцтва на дзяржаўнай граніцы Беларусі і Украіны.

У Лельчыцкім раёне ствараюцца тры такія пункты — Глушкавічы, Запасочча, Дзяржынск, у Ельскім — Падгалле, у Нараўлянскім — Аляксандраўка. У хуткім часе будуць адкрыты падобныя пункты ў Лоеўскім, Гомельскім і Добрушскім раёнах Гомельскай вобласці.

Узаконенымі “вокнамі” на граніцы могуць карыстацца толькі жыхары прыгранічных раёнаў. Каб наведваць сваякоў ці знаёмых, дастаткова мець пры сабе пашпарт з прапіскай у пагранічнай зоне. Пункты спрошчанага пропуску будуць функцыянаваць з 8 да 20 гадзін у перадывадныя, вывадныя і святочныя дні.

ПІЦЕРСКІ БІЗНЕСМЕН З ПРУЖАН. Мікалай Бурноў нядаўна атрымаў вялікія плошчы ў Пружанскім раёне для пабудовы сучаснай свінафермы на тысячу галоў і кароўніка на 200 галоў. Ужо завяршаецца будаўніцтва карпусоў, і германская фірма “Вестфалія” пачала пастаўляць абсталяванне.

Гаспадар — дарэчы, ураджэнец пружанскіх мясцін — занадта добра ведае атрыманыя з малаком маці працоўныя звычкі нашых людзей і таму гатовы даверыць сваіх будучых кароў і свіней толькі класным спецыялістам, маючы намер паслаць персанал на стажыроўку ў Галандыю. У раённым жа цэнтры Мікалай Бурноў задумаў увекавечыць сябе ўзвядзеннем супермаркета, будаўніцтва якога ідзе поўным ходам.

МАЛАНКА-СНАЙПЕР. Літаральна “пад бамбардзіроўку” трапіла нядаўна тэрыторыя Брэсцкай вобласці.

Доўгачаканая змена гарачыні навалінічымі ліўнямі не зрабіла шкоды Брэсту, затое ў рэгіёне было зарэгістравана восем пажараў ад маланкі. Агонь паліў сена, дахі, хлявы. Каля Брэста маланка трапіла ў гараж каля жылога цаглянага дома ў вёсцы Кацельня-Баярская.

СПОРТ

ГАНДБОЛ. Армейская гандбольная зборная Беларусі, цалкам складзеная з ігракоў мінскага СКА, дабілася тытула мацнейшай каманды на другіх сусветных ваенна-спартыўных гульнях.

ВОДНЫЯ ЛЫЖЫ. Беларускі водналыжнік Алег Дзевятоўскі заваяваў сярэбраны медаль у камбінацыі на чэмпіянаце Еўропы (возера Лент-ла-Ран, Бург-ан-Брэсе). Наш суайчыннік па суме ўсіх відаў саступіў толькі мінулагадзённаму чэмпіёну свету французу Патрысу Мартэну.

БОКС. Нядаўна ў сталіцы Тайланда Бангкоку прайшоў бой за званне чэмпіёна свету сярод прафесіяналаў па тайландскаму боксу. З вядомым байцом са Швецыі Йорганам Крутам змагаўся наш Аляксей Ігнашоў. 21-гадовы спартсмен з мінскага клуба “Чынук” у пяці раундах аказаўся мацнейшым за вопытнага праціўніка.

Аб прызнанні Ігнашова як байца гаворыць і той факт, што Аляксея запрасілі ў праціўнікі легендзе тайландскага бокса Робу Каману на яго развітальны бой.

А з 19 па 22 жніўня Беларуская федэрацыя кікбоксінга і тайландскага бокса праводзіць адкрыты Кубак свету “Беларускі Кубак”, які пройдзе ў рамках міжнароднай акцыі “Спорт супраць наркаманіі і здзіцэлай злчыннасці”. Плануецца ўдзел спартсменаў з Расіі, Украіны, Малдовы, Эстоніі, Аўстраліі, Германіі, Польшчы і Грузіі.

Атакуе беларускі гандбаліст Аляксей УСІК.

ФОТАФАКТ

У храме Святых Роўнаапостальскіх Вяльфодзія і Кірылы ў Віцебскіх іконы “Господь Вседержитель” выступілі невялікія кропелькі масла. Першым заўважыў гэта настояцель храма іерэй Аляксандр Сіроткін, затым і іншыя свяшчэннаслужыцелі. Архіепіскап Віцебскі і Аршанскі Дзімітрый засведчыў з’яву. Ікона “Господь Вседержитель” напісана прыкладна ў XVIII—XIX стагоддзях, у беларускім стылі.

ЛЁСЫ

«ШКОДЫ ЛЕСУ Я НЕ ЧЫНІЎ»

Ціхі сонечны дзень. У лесе нават прыпарвае. Пахне цёплай хвойнай смалой. Елкі і сосны — маладыя, стройныя. Яны, як падлеткі-дзяўчкі, радуюцца жыццю. І згадваецца Коласава:

Заўсёды ў лесе добра мне.
У ім так ціха, урачыста,
Калі прытоіцца ўсё чыста
І ветрык нават не дыхне.
Заўсёды ў лесе добра мне.

Раман Русецкі, які прывёз мяне ў гэтае хараставо, задаволены тым, якое ўражанне зрабіла на мяне ўбачанае. Расце лес, цудоўны лес. Не пасаджаны чалавекам, але і не зусім самастойна ўзнікаеца ён да сонца. Тут, на вялікай плошчы, спалучыліся мудрасць прыроды і чалавечы клопат пра яе.

Які ўсё на Зямлі, лес нараджаецца, жыве, памірае. Трэцюю стадыю яго існавання людзі ўзялі на сябе. Яны з драўніны робяць хаты, мэбле, розныя прылады хатняга ўжытку... І падаюць падкошаныя бензапіламі елкі ды сосны на дол з глухім стогнам. Яны нібы развітваюцца са сваім жыццём, аддаючы працяг яго малым елачкам і хвойкам, якія гадаваліся пад іх бацькоўскай засенню.

Вось тут і ўмешваецца чалавек, каб прадоўжыць лясны род. На месцы высечанага лесу прызычаліся садзіць маленькія дрэўцы з гадавальнікаў. Іншы шлях прапанавалі вучоныя Беларускага тэхналагічнага інстытута. Энтузіястаў новага метаду ўзначаліў Віктар Грыгор'еў. А на практыцы яго ажыццяўлялі ў Чэрвеньскім лясгасе. Быць кіраўніком першапраходцаў выпала інжынеру па лесаўзнаўленні лясгаса Р. Русецкаму.

— Сутнасць гэтага метаду простая, — расказаў Раман Мікалаевіч. — Замест суцэльных высечак прымянілі паслядоўныя. Гэта значыць, што высякалі дзевяноста-стагадовыя дрэвы ў два-тры этапы з інтэрваламі праз некалькі гадоў.

І на высечках... новы лес не садзілі. Сам няхай расце. Але не так, як спрадвеку, а пад наглядом леснікоў.

— Самаўзнаўленне лесу, — гаворыць Р. Русецкі, — натуральны працэс, прыродны. Ён не патрабуе затрат на карчаванне пнёў, вырощванне саджанцаў, падрыхтоўку глебы. Не трэба выдаткоўваць грошы на аплату працы работнікаў, выкарыстанне тэхнікі, гаруча-змазачных матэрыялаў. Эканомія вялікая. Умешваемся толькі ў адно: прарэджванне на тых участках, дзе самасейны лес дужа загусцеў. Ну і сочыць, ахоўваем яго.

Такі метаду ўзнаўлення лесу ў Чэрвеньскім лясгасе пачалі прымяняць з 1963 года. На плошчах, дзе ён рос самастойна, але пад нагодам і аховаю лясной службы, выраслі прыгожыя, здаровыя хвой,

елкі, бярозы, а пад іх аховай, пад іх полагам дужэў такі ж здаровы падрост — змена тым, хто адыдзе. З Раманам Мікалаевічам я сустракаўся не раз. Спакойны, разважлівы ён чалавек. Умудроны жыццём. З багатым вопытам. Працоўная кніжка яго не стракаціць запісамі аб месцах працы. Як прыехаў у Чэрвеньскі лясгас у 1954 годзе, так і застаўся ў ім назаўсёды. Пяць гадоў працаваў ляснічым у Раваніцкім лясніцтве, а пасля — інжынерам на лесааднаўленні лясгаса.

Лёсам наканавана яму стаць спецыялістам па ўзнаўленні ляснога багацця. Усяго лабачыў ён на сваім вяку — і знішчэнне лясных масіваў, і іх аднаўленне. Былі часы, калі «мудрыя» кіраўнікі ў вярхах лічылі, што толькі ў капіталістаў нішчыцца прырода, а ў нас яе багацці незлічоныя. І бясплітна высякалі лясны, маўляў, на наш век хопіць. Але цяпер становішча патроху выпраўляецца. Запасы лясной дазваляць узяць у 2003 годзе 63 тысячы кубаметраў драўніны. Гэта ўжо прагрэс.

І ў гэтым вялікай заслуга Рамана Мікалаевіча. Як першае каханне, згадвае ён лес, пасаджаны ў першы год яго працы каля самай вёскі Раванічы на двух з паловай гектарах. Цяпер ужо гэта чысты, прыгожы сасоннік. А ёсць жа яшчэ дзесяткі тысяч гектараў дагледжаных лясцоў, ачалелых ад пажараў. А на пажарышчах адноўлена толькі за два апошнія гады 10,4 гектара. За дванаццаць гадоў пасаджана 154 гектары дубоў.

Чалавек аддаў лесу ўсё сваё жыццё. А як жыве ён сам? Чэрвень, хоць і побач з Мінскам, але сапраўдны правінцыяльны гарадок. Як і многія яго жыхары, трымае Раман Мікалаевіч усялякую хатнюю жывёнасць. І не толькі сябе ён падтрымлівае, але і дзецям, унукам дапамагае. Усе яны жывуць і працуюць у тым жа гарадку.

— Скажыце, — спытаў я, — ці задаволены вы, Раман Мікалаевіч, сваім пройдзеным шляхам? Мы, беларусы, людзі дзіўныя: бядуем, а Беларусь беражам, хаця далёка не ва ўсім.

— Так, я задаволены. Нягледзячы ні на што. Я зусім не шкадую, што выбраў такую прафесію. Шмат зроблена для росквіту нашай зямлі, нашай Радзімы. Шкоды лесу, прыродзе ўвогуле я ніколі не чыніў, стараўся рабіць толькі дабро.

Мікола ДЗЕЛЯНКОўСкі.
Фота Віктара СТАВЕРА.

Ізідор ПАЧЫАТЭК: «ЦЯПЕРАШНІЯ ФІНАНСАВЫЯ СКЛАДАНАСЦІ НЕ СТАВЯЦЬ КРЫЖ НА ПЕРСПЕКТЫВЕ ДВУХБАКОВЫХ АДНОСІН»

Гутарка з Генеральным консулам
Славацкай Рэспублікі ў Беларусі Ізідорам ПАЧЫАТЭКАМ

— Пан Пачыатэк! Раскажыце, калі ласка, якое ваша меркаванне аб стане эканамічнага супрацоўніцтва Беларусі і Славакіі?

— На жаль, яно перажывае лепшыя часы. Адзін з асноўных паказчыкаў нашага эканамічнага супрацоўніцтва — аб'ём тавараабароту — у апошнія некалькі гадоў няспынна падаў. Калі ў 1995 годзе нашы дзяржавы абмяняліся прадукцыяй на суму 72,7 мільёна долараў ЗША, то ў 1998-м гэтая лічба складала ўжо 58 мільёнаў долараў. Падобная тэндэнцыя пастаяннага зніжэння аб'ёму тавараабароту не можа не хваляваць.

У той жа час цяперашнія фінансавыя складанасці не ставяць крыж на перспектыве двухбаковых адносін. Беларусь нярэдка наведваюць прадстаўнічыя групы славацкіх бізнесменаў. Аналагічны інтарэс у Браціславе знаходзяць і дзелавыя людзі з Беларусі.

Сфера даных інтарэсаў даволі шырокая. Агульную цікавасць спецыялісты нашых краін праяўляюць у галіне дрэвапрацоўкі і вытворчасці прадуктаў харчавання. Славакі гатовы падзяліцца сваім вопытам у галіне піваварэння і разліву віна. Думаецца, што свайго пакупніка ў Беларусі маглі б знайсці і сучасныя мукамольныя ўстаноўкі з маркай «зроблена ў Славакіі», медыцынскія інструменты, лякарствы, газавыя лічылнікі, інфрачырвоныя прыборы. Цікавымі ўяўляюцца і новыя тэхналагічныя лініі па ўпакоўцы харчовых і прамысловых тавараў.

У той жа час прамысловыя і сельгаспадарчыя прадпрыемствы Славакіі маглі б закупляць у Беларусі трактары, хімічныя валокны, іншую прадукцыю хімічнай вытворчасці.

Пацвярджэнне таму, што ў нашых дзелавых адносінах не ўсё так безнадзейна, — і наяўнасць у Беларусі 12 сумесных беларуска-славацкіх прадпрыемстваў. Апрача гэтага 5 суб'ектаў гаспадарання ў Беларусі маюць 100-працэнтны ўстаўны капітал з Славакіі. Аналагічныя прадпрыемствы дзейнічаюць і на тэрыторыі Славакіі.

— Ці хаваецца прычына існуючых дзелавых цяжкасцей у недасканаласці дзеючага ў Беларусі заканадаўства?

— Будзе няправільна, калі на данае пытанне нехта дасць адназначны адказ. Я б так сцвярджаць не стаў. Наадварот, заканадаўства Беларусі заахочвае развіццё бізнесу. Зацікаўленасць у гэтым адчуваюць на сабе і бізнесмены з нашай рэспублікі. Аднак варта прызнаць, што існуе цэлы шэраг складанасцей эканамічнага напрамку, якія па прычыне пераходнага характару ў эканоміках нашых дзяржаў не дазваляюць пакуль весці цывілізаваны бізнес у поўным аб'ёме. Хацелася б, каб не так часта мяняліся банкаўскія нарматыўныя дакументы, каб у банкаўскай сферы існавала больш даверу. Асобую складанасць бізнесмены зведаюць у Беларусі з канвертацыяй і вывазам валюты... Гэтыя абставіны ўносяць свае адмоўныя ноткі ў развіццё двухбаковых эканамічных сувязей. Даныя факты нярэдка фігуруюць у якасці адной з прычын, па якой прадстаўнікі славацкіх дзелавых колаў выказваюць у падтрымку хутэйшага стварэння паўнацэннага беларуска-расійскага Саюза, дзякуючы якому можна будзе не толькі расшырыць межы свайго бізнесу, але і з'явіцца дадатковыя магчымасці вырашэння праблем пры дапамозе фінансавых структур у Расіі.

Разам з тым і нашы двухбаковыя адносіны не стаяць на месцы. У прыватнасці, на восень намечана правядзенне ў Мінску пасяджэння міжрадавай беларуска-славацкай камісіі па эканамічнаму супрацоўніцтву.

— Ці варта за вышэйпералічанымі складанасцямі ў эканамічнай галіне бачыць нейкія палітычныя аспекты? Ці звязаны яны з некаторай разнаветарнасцю правядзення нашымі дзяржавамі сваёй знешняй палітыкі?

— Вышукваюць за данымі прыкладамі нейкі палітычны падтэкст не варта. Прычына часовых спадаў крыецца ў чыста прагматычнай плоскасці, з якой цяпер сутыкнуліся дзелавыя колы дзвюх нашых рэспублік.

Што ж тычыцца цяжкасцей палітычнага характару, то час ад часу яны бываюць у любой з дзяржаў. Беларусь тут не выключэнне.

У данай сувязі можна напамінаць, што Славакія сама перажыла крызіс улады, застаючыся больш года без кіраўніка дзяржавы. Адсутнасць прэзідэнта краіны, незбалансаванасць галін улады пастаянна ўносілі ў грамадства элементы расколу.

Працяглая разрозненасць у дзеяннях амаль 30 апазіцыйных палітычных партый Славакіі не пакідала ніякіх перспектыв на перамогу ў выбарах вышэйшай службовай асобы ў дзяржаве. Амаль кожная з партый прабавала вызначыцца са сваім кандыдатам на прэзідэнцкае крэсла. Аднак кандыдат у прэзідэнта, якога вылучала нейкая з партый, не задавальняў партыі-суседкі. Падобная сітуацыя працягвалася да таго часу, пакуль 11 палітычных партый і грамадскіх рухаў не прыйшлі да згоды аб стварэнні Аб'яднанай славацкай дэмакратычнай кааліцыі. Члены кааліцыі агаварылі праграму сумесных дзеянняў. Пры гэтым нават падзялілі «шкуру незабітага мядзведзя», вызначыўшыся, як у выпадку перамогі на прэзідэнцкіх выбарах яны падзяляць між сабой міністэрскія партфелі ва ўрадзе.

Першыя абназдзейваючыя вынікі пасля ўтварэння кааліцыі былі атрыманы ўжо ў верасні 1998 года на парламенцкіх выбарах. Вынік замацавалі на выбарах кіраўніка дзяржавы, якія адбыліся ў канцы мая гэтага года. Прэзідэнтам Славакіі быў абраны лідэр Партыі грамадзянскай згоды Рудольф Шустэр.

І хаця прэзідэнт у Славакіі, у адпаведнасці з Канстытуцыяй, як не такіа шырокія паўнамоцтвы, яе ў Беларусі, ён можа адыграць важную ролю. Ад яго, як ад «асобы нацыі», ад яго поглядаў і светапогляду залежыць вельмі многае ў забеспячэнні стабільнасці ў грамадстве.

Напрыклад, заходнія структуры без асаблівай сімпатыі адносіліся да ранейшага прэм'ер-міністра Славакіі Уладзіміра Мечыяру. Яго ўлада расцэнвалася на Захадзе як недастаткова дэмакратычная. Па гэтай чыста асобнай прычыне ўсю Славакію не палічылі добра падрыхтаваным патэнцыяльным кандыдатам у Еўрасаюз у ліку дзяржаў «першай хвалі», куды былі ўключаны

Урачыстымі мерапрыемствамі і паказальнымі выступленнямі адзначылі Дзень дэсантніка байцы 5-й брыгады спецыяльнага прызначэння. У гэты дзень на тэрыторыі часці адкрыўся мемарыяльны комплекс у гонар 105 загінуўшых дэсантнікаў брыгады. На адкрыццё помніка прыехалі семі гэтых войнаў-інтэрнацыяналістаў.

НА ЗДЫМКАХ: паказальныя выступленні дэсантнікаў.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

ТРАГЕДЫЯ НА «НЯМІЗЕ»: КРОПКА ПАКУЛЬ НЕ ПАСТАЎЛЕНА

Расследаванне па справе аб трагедыі ў пераходзе сталічнай станцыі метра «Няміга» падыходзіць да завяршэння. Аб гэтым заявіў Генеральны пракурор Беларусі Алег Бажалка ў ходзе прэс-канферэнцыі, якая адбылася 13 жніўня ў пракуратуры рэспублікі.

Паводле яго слоў, усяго па гэтай справе прайшло больш за 260 сведак. Пацярпелымі прызнана 105 чалавек з улікам 53-х, якія загінулі ў той страшны дзень. Закончана большасць назначаных экспертыз, што праводзіліся ў рамках расследавання, засталася толькі некалькі судова-медыцынскіх экспертыз.

Пракуратура рэспублікі накіравала ўсю неабходную інфармацыю па справе прэм'ер-міністра Сяргею Ліngu, які ўзначальвае камісію па выяўленню прычын трагедыі. Алег Бажалка выказаў меркаванне, што ў самы бліжэйшы час камісія прааналізуе існуючыя вынікі, а таксама вывады міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі, якім даручалася правесці адпаведныя службовыя расследаванні.

Пракурор лічыць пакуль што дачасным прагназаваць магчымае заключэнне гэтай камісіі.

Венгрыя, Польшча і Чэхія. Не сталі разглядаць Славакію і як перспектыву на кандыдата на ўступленне ў Паўночнаатлантычны альянс. Цяпер члены дзяржаў Вышаградскай групы выступаюць у падтрымку Славакіі ў яе імкненні разам з іншымі дзяржавамі-суседзямі стаць паўнапраўнымі членамі Еўрасаюза.

Варта адзначыць, што са зменай кіраўніка дзяржавы ў гэтым плане з'явіліся абнадзейваючыя моманты. Новая ўлада заявіла, што мае намер у поўным аб'ёме прытрымлівацца ў многіх пытаннях еўрапейскіх стандартаў. Гэта, спадзяюся, адаб'ецца на развіцці ўсебаковых сувязей Славакіі не толькі ў еўрапейскім рэгіёне.

Не менш важная задача, што стаіць перад новай уладай Славакіі, заключаецца ва ўрэгуляванні спрэчных пытанняў, якія маюць месца ў адносінах са старой уладай і яе прыхільнікамі, што з'яўляюцца цяперашняй апазіцыяй. Пра важнасць данай акалічнасці сведчыць той факт, што Р. Шустэр, які перамог на выбарах, набраў крыху больш за 57 працэнтаў галасоў, у той час як яго апанент ад былой кіруючай кааліцыі Уладзімір Мечыар — каля 43 працэнтаў. Гэта сведчанне таго, што і пераможцы, і пераможаныя маюць рэальнае ўцяпенне, што ні адзін з бакоў поўнаасцю не кантралюе галасы ў грамадстве. А значыць, для дасягнення агульных мэт неабходны рэалістычны падыход і канструктыўны кампраміс. І ў даным выпадку прэзідэнт, якімі б функцыямі ён ні быў надзелены па Канстытуцыі, павінен адыграць ролю галоўнай кансалідуруючай сілы ў краіне. У сувязі з чым кіраўнік вышэйшага заканадаўчага органа краіны — Нацыянальнага Сходу Юзэф Мігаш заявіў, што "парламент будзе падтрымліваць асабіста прэзідэнта на яго збліжэнне з апазіцыяй".

У Славакіі ўжо прыйшлі да разумення, што і ўлада, і апазіцыя маюць патрэбу адзін у адным. Ім неабходны дыялог, кампраміс і цярпнасць.

— Ці мае намер Славакія адкрыць у Беларусі сваё пасольства?

— У знешнепалітычным ведамстве Славакіі такія планы ёсць. Мы сапраўды зацікаўлены ў адкрыцці поўнаштабнага пасольства ў Мінску. Для гэтых мэт хацелі б набыць ва ўласнасць памешканне ў беларускай сталіцы ў кошт пагашэння запамашчанага пасольства ў Мінску. Для гэтых мэт хацелі б набыць ва ўласнасць памешканне ў беларускай сталіцы ў кошт пагашэння запамашчанага пасольства ў Мінску. Для гэтых мэт хацелі б набыць ва ўласнасць памешканне ў беларускай сталіцы ў кошт пагашэння запамашчанага пасольства ў Мінску.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

ЛЮБОВОЎ

— Клайн, раскажыце, калі ласка, пра сябе, пра сваю сям'ю.

— Я нарадзіўся ў сям'і пастара ў Аклахоме, скончыў там каледж, а потым паехаў вучыцца ў вышэйшую навучальную медыцынскую ўстанову ў Чыкага.

Мой бацька быў чалавекам рознабаковым. Ён многае мог зрабіць, займаўся вынаходніцтвам, будаўніцтвам. На маё рашэнне стаць місіянерам, як мне здаецца, паўплывала не столькі тая акалічнасць, што бацька быў пастарам, колькі ход падзей майго жыцця.

Пасля заканчэння вучобы ў Чыкагскім медыцынскім інстытуце я актыўна заняўся стаматалагічнай практыкай, але думка аб місіянерскай дзейнасці мяне не пакідала.

Мая сям'я прыехала ў Беларусь у лютым 1994 года. Наша місія пачала аказваць садзейнічанне ў пастаўцы ў вашу краіну гуманітарнай дапамогі: медыкаментаў, прадуктаў харчавання, што пасылаліся жыхарам Беларусі амерыканскімі цэрквамі і людзьмі, якія шчыра жадалі падтрымаць беларусаў матэрыяльна і маральна ў постчарно-

быльскі перыяд, які супаў з часам складанай эканамічнай перабудовы. Робячы гэта, развозячы лякарствы і медыкаменты, мы наведвалі розныя бальніцы, паліклінікі, дзіцячыя дамы. Непасрэдна на месцы бачылі, у чым канкрэтна маюць патрэбу людзі. У асноўным гэта былі лекі. Яшчэ мы выявілі, што дзеці, асабліва ў дзіцячых дамах і інтэрнатах, нешта клопату і любові.

І вельмі важна было для гэтых пакінутых у большасці сваёй бацькамі хлопчыкаў і дзяўчынак ведаць, што існуе Гасподзь, які клапаціцца пра іх і хоча быць сапраўдным бацькам для іх, які ніколі іх не кіне.

Мы хацелі падарыць дзецям радасць. Гэта навяло нас на думку арганізаваць свой тэатр. У нашых спектаклях заняты пятнаццаць маладых людзей, якія імкнуліся падзяліцца цяплом гарачых сэрцаў і духоўным святлом з пакінутымі дзецьмі. Нашы акцёры ў маляўнічым убранні з яркімі і прыгожымі лямпакамі разыгрываюць пантэмімы на біблейскія сюжэты. Дзеці з задавальненнем і вялікай цікавасцю глядзяць прадстаўленні, дзе дабро і справяд-

У ДЗЕЙННІ

Не кожны зможа адказаць, якая яго місія, для чаго ён народжаны. Амерыканец Клайн Расел ведае: яго прызначэнне — дапамагчы бліжняму вылучаць душу і цела. Лёс прывёў яго, урача па прафесіі, у Беларусь. І разам з жонкай Сьюзен, двума сынамі і дзвюма дачкамі, шматлікімі сябрамі ён робіць усё магчымае, каб усяляць у сэрцы хворых, пакінутых бацькамі дзяцей веру і надзею, дапамагае ўмацаваць здароўе і ўпэўненасць у жыцці.

Расел верыць: хрысціянне ўсіх канфесій — праваслаўныя, католікі, пратэстанты — выканаюць заповедзь Хрыста: "Няхай будуць усе адзінымі!", і аб'яднаюцца для служэння агульным высакародным мэтам. Клайн Расел таксама лічыць, што любоў да бліжняга павінна быць дзейнай. Адсюль і назва заснаванай і ўзначальваемай ім місіі наколькі паэтычная, настолькі і канкрэтная — "Любоў у дзеянні".

лівасць перамагаюць зло. У час паездак мы прывозім неабходныя лекі і медыкаменты.

— Дзе выступаў ваш тэатр?

— Мы пабывалі ў Віцебскай і Гомельскай абласцях. Многа ездзім па Мінскай. Паступова пра нас даведваюцца. Многія хочучы, каб мы прыехалі зноў, звоняць нам, запрашаюць наведваць яшчэ і яшчэ. Рэгулярна выступаем у Ждановічах — у рэабілітацыйным цэнтры для дзяцей, якія пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы.

— Што яшчэ ўваходзіць у кола вашых клопатаў? Што з задуманага ўдалося ажыццявіць?

— Важны абмен вопытам паміж беларускімі і амерыканскімі спецыялістамі. Я імкнуся, каб як мага больш добрых урачоў з ЗША змагло прыехаць у Беларусь і перадаць свае веды і практычныя навыкі беларускім калегам і адначасова пазнаёміцца з напрацоўкамі вашых медыкаў. Першы раз вялікая група амерыканскіх дактароў прыежджала ў 1994 годзе і прывезла буйную партыю медыкаментаў і гуманітарнай дапамогі. Яны правялі семінары і лекцыі на найбольш важныя і актуальныя тэ-

мы медыцыны, паказвалі, як трэба карыстацца тымі медыцынскімі прэпаратамі, што былі дастаўлены ў Беларусь.

Я сам працаваў на працягу года ў адной з мінскіх паліклінік, аказваючы бясплатную дапамогу як дантыст усім, хто да мяне звяртаўся. Да мяне прыходзілі

беларускія стаматолагі, каб пазнаёміцца з амерыканскай метадыкай лячэння.

— Якое меркаванне ў вас склалася аб беларускіх урачах?

— Беларускія ўрачы падобныя да амерыканскіх. Як і ўсюды, у Злучаных Штатах ёсць дактары, якія клапаціцца аб пацыентах, адданыя сваёй працы, і ёсць такія, хто не ўкладвае душу ў тое, што робіць. Адрозненні ж паміж намі існуюць у тым, што называецца прагрэсам у галіне медыцыны. Але ў апошнія пяць гадоў у вас адбыліся вялікія змены, аб'ём інфармацыі звонку значна расшырыўся.

— Ваша місія называецца "Любоў у дзеянні". Каму належыць гэтая ідэя? Хто працуе ў вашай місіі?

— Назву прыдумаў я. А працуе ў місіі васемнаццаць чалавек. Большасць з іх — беларусы. Асноўная частка супрацоўнікаў — урачы. Усе мы хрысціянне, але нехта з нас праваслаўны, нехта католік, нехта пратэстант.

— Самы буйны ваш праект, які ўдалося ажыццявіць?

(Заканчэнне на 6-й стар.)

Да 40-годдзя з дня адкрыцця Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

У Мінску ёсць маляўнічы куток. Сярод соснаў, клёнаў, бяроз і яблынь стаіць прыгожы двухпавярховы будынак. Раней на гэтым месцы стаяла драўляная хата. У ёй і пасяліўся Якуб Колас з сынамі пасля Вялікай Айчыннай вайны. Тут было тры пакоі, невялікая кухня, адкрытая веранда. У другой палове 1946 года зрабілі прыбудову, дзе цяпер канцелярыя і рабочы кабінет паэта, а ў 1952 годзе знеслі хату з бярвеннаў, а на месцы яе па праекту архітэктара Георга Забродскага муляры ўзвялі двухпавярховы будынак. Атрымаўся асабняк, плошча якога склала 315 квадратных метраў. Усе пабудовы з домам, дзе цяпер жыве малодшы сын паэта і сям'я яго старэйшага, размяшчаюцца на 45 сотках зямлі (вул. Францішка Скарыны, 66-а). Тут і жыў Якуб Колас з двума жанатымі сынамі да канца сваіх дзён, закончыў паэму "Рыбакова хата", трылогію "На ростанях", пісаў вершы, артыкулы, апавяданні, многа ўвагі аддаваў роднай мове.

Домік цесна абступілі дрэвы, пасаджаныя рукамі песняра. Ля ганка растуць кветкі. Задуманныя

яліны ўзнімаюць у неба сіняватыя кроны.

У 1945 годзе, калі Якуб Колас вярнуўся з эвакуацыі ў Мінск, кветак і дрэў на гэтым месцы было не так шмат. Хутка тут усё непазнавальна змянілася. З Лошыцкага плодагадальніка прывезлі саджанцы яблынь, вішняў, чаршніў, спіў, груш, кусты агрэсту, парэчак, малін. Прыбавілася шмат дэкаратыўных дрэў і кустоў — ліпы, клёны, каштаны, срэбраныя елкі, арэхі, спірэя, снежная ягада, барбарыс, айва, бэз, язмін, ружы, нават вінаград і інш. Тут раслі і кветкі — півоні, касачы, лілей, макі ўсходнія, флэкс, вяргіні. Сёння таксама квітнеюць півоні, касачы, нарцысы, цюльпаны.

Сядзіба добраўпарадкаўвалася. На лаўцы, якая стаіць пад велізарнымі цяпер дрэвамі, яго любімым вязам, часта сядзеў, адпачываў, гутарыў з сябрамі гаспадар сядзібы. Непадалёку ад вяза быў доследны ўчастак "дзядзькі Якуба". У свой час народны паэт звярнуў увагу на апублікаваную ў дакастрычніцкім часопісе "Полца-Віцебская старына" заметку, у якой апісваўся адзін са спо-

У ДОМІКУ ПАД ХВОЯМІ

сабаў пасеву ячменю і азімага жыта. Гэты спосаб прыцягнуў увагу пісьменніка, і ён вырашыў правесці яго на сваім участку. Выходіць стаючы вынік. Якуб Колас пісаў потым пра свой эксперымент у газеце "Сельское хозяйство".

Прывіцці народнага паэта ў доміку заўсёды было шмат людзей: прыходзілі пісьменнікі, настаўнікі, літаратары, сябры. Жаданымі гасцямі былі Міхась Лынькоў і Максім Лужанін, Пятрусь Броўка і Пятро Глебка, Кандарат Крапіва і Янка Маўр, Максім Танк і Аркадзь Куляшоў, заходзілі і больш маладыя сябры — Пімен Панчанка, Іван Шамякін, Андрэй Макаёнак.

Не забывалі Якуба Коласа літаратары з іншых рэспублік, калі прыежджалі ў Мінск на юбілейныя вечары, свята. Яны знаходзілі тут шчыры прыём. У гэтым доміку пад соснамі пабывалі Сяргей Гарадзецкі, Пятро Сямінін, Аляксандр Фадзееў, Аляксандр Твардоўскі, Міхаіл Ісакоўскі, Аляксей Суркоў, Мікалай Грыбачоў, Анатоль Сафронаў, Сяргей Міхалкоў, Алесь Ганчар, Мікалай Браўн, Марыя Камісарова, Тарэнь Масэнка, Мікола Нагнібеда, Іван

Сокалаў-Мікітаў, Емялян Букаў, Сцяпан Алейнік і іншыя пісьменнікі.

Часта заходзілі наведвальнікі да Канстанціна Міхайлавіча і як да дэпутата Вярхоўнага Савета. Пісьменнік-грамадзянін заўсёды імкнуўся дапамагчы людзям, апраўдаць высокі давер народа.

З цягам часу стан здароўя Якуба Коласа пагаршаўся. За апошнія дзесяць гадоў жыцця ён больш за 26 разоў хварэў на запаленне лёгкіх. А працаваў напружана. Гэтага патрабавалі пасады віцэ-прэзідэнта Акадэміі навук Беларусі, дэпутата, члена Камітэтаў па Дзяржаўных прэміях і Усеславянскага, старшыні Рэспубліканскага камітэта абароны міру, члена многіх часовых камітэтаў і камісій.

У 1947 годзе народнаму паэту пачаў дапамагаць Максім Лужанін. Ён стаў сакратаром па ўсіх пытаннях дзейнасці Якуба Коласа. Пісьменнікі пасябралі. Лужанін штодзённа бываў у доме песняра, сустрэчы і размовы з ім далі магчымасць напісаць кнігу пра жыццё і дзейнасць паэта "Колас расказвае пра сябе".

Цяпер у доме музей, які адчыніў свае дзверы 4 снежня 1959 года. Ён займае 11 пакоў. Ёсць і

пушка, дзе любіў адпачыць на сене пясняр, гараж з Коласавай машынай "Победа", лазня, а таксама невялікія музейныя склады. Экспазіцыя знаёміць з жыццёвым і творчым шляхам класіка беларускай літаратуры. Тут выстаўлены шматлікія дакументы, фатаграфіі, карціны мастакоў, творы самага пісьменніка, яго асабістыя рэчы.

У адным з пакояў наведвальнікі могуць атрымаць уяўленне пра чужоўныя мясціны, дзе нарадзіўся і правёў дзіцячыя гады будучы паэт і адкуль бярэ пачатак Коласава песняра, — Акінчыцкую камору, месца нараджэння песняра, а таксама маляўнічыя ваколіцы леснічовак Ласток і Альбуць, той прыгожы свет, які пазнаў ён у маленстве, дзе слухаў з вуснаў маці чароўныя казкі, легенды, паданні, вучыўся чытаць, пісаць, атрымаў першапачатковую адукацыю ў вясковага "дарэктара".

У экспазіцыі музея выстаўлены першыя выданні твораў Якуба Коласа — "Песні жальбы", "Родныя з'явы", "Нёманаў дар", "Апавяданні", кніга "Другое чытанне для дзяцей беларусаў".

(Заканчэнне на 4-й стар.)

СВЯТА ПАЗЭІІ

Свята пазэіі "Ракуцёўшчына-99" прайшло на радзіме Максіма Багдановіча. Прысутныя з цікавасцю азнаёміліся з экспанатамі музея-сядзібы, паслухалі выступленні паэтаў, бардаў, самадзейных калектываў з Мінска і Маладзечанскага раёна.

КУМІР ОПЕРНАЙ СЦЭНЫ

УЗЫХОДЖАННЕ СЯРГЕЯ ФРАНКОЎСКАГА

Сяброўка маёй жонкі моцна захапілася гэтым чалавекам. Прадстаўнік старажытнага роду Рэчы Паспалітай Сяргей Франкоўскі нарадзіўся трыццаць сем гадоў таму ў Магілёве. З малых гадоў яго вабіў чароўны свет музыкі. Калі ў сям'і адбывалася якое-небудзь свята, хлопчык ахвотна спяваў і танцаваў. Ужо тады ўзнагародай маленькаму артысту былі апладысменты. Вялікі ўплыў на Сяргея зрабіў дзед Іларыён Пашуцін, які меў добры тэнар і граў на сяміструннай гітары.

Падчас службы ў войску хлопец навучыўся граць на гармоніку. Пасля арміі Сяргей працаваў на будоўлі, гадзінніковым майстрам, токарарам, а ў вольны ад працы час і святочныя дні падрабляў на вяселлях і імянінах і лічыўся лепшым у Магілёве выканаўцам народных песень. Усведамленне сваёй

выключнасці прыйшло да яго не адразу. На адным з вяселляў нехта з тых, хто быў зачараваны голасам Сяргея Франкоўскага, параіў паступіць вучыцца ў кансерваторыю.

У 1985 годзе Сяргей пачаў сваю адукацыю ў вакальнай студыі выпускніцы Маскоўскай кансерваторыі і таленавітага педагога, чароўнага і прыгожага чалавека Людмілы Брайлоўскай. А праз год паступіў у Маскоўскую кансерваторыю нягледзячы на конкурс 30 чалавек на месца. Прыёмная камісія была проста зачараваная артыстам Лорыса з оперы "Фядора", якая лічылася доволі складанай у асяродку прафесіяналаў. У Маскве Сяргей трапіў у клас вядомага саліста Вялікага тэатра Яўгена Кіпкала. Правучыўся толькі год, а потым нечакана кінуты кансерваторыю. Ці можна знайсці словы, каб пераказаць

перажыванні бацькоў — Людмілы Іларыёнаўны і Вялянціна Акімавіча?! Праз некаторы час будучы кумір беларускай оперы быў прыняты ў Беларускаю кансерваторыю.

І вось першыя перамогі: Сяргей Франкоўскі стаў лаўрэатам конкурсу вакалістаў імя Л. П. Александровскай (1991), а потым лаўрэатам конкурсу імя С. Я. Лемешава (1993). У гэтым жа годзе Сяргей быў прыняты ў Нацыянальны тэатр оперы і балета Беларусі як саліст оперы першай катэгорыі. Лірыка-драматычны тэнар таленавітага магіляўчанина не застаўся без увагі сталічных карыфеяў. У 1997 годзе Сяргей Франкоўскі атрымаў "магістарскія пагонны".

Усе гэтыя гады мудрым настаўнікам Сяргея Франкоўскага быў прадстаўнік беларускай опернай школы, цудоўны чалавек і аўтарытэтны педагог-практык Леанід Івашкоў.

У мінулым годзе Сяргей Франкоўскі стаў вядучым майстрам беларускай опернай сцэны. Усё ярчэй і

ярчэй разгараецца яго зорка. У выкананні магілёўскага самародка прагучалі такія складаныя партыі, як Альфрэд Жэрмон у "Травіце", герцаг Антуанскі ў "Рыгалета" Дж. Вердзі, Дон Карлас у "Дон Карласе", Турыду "У вясковым гонары" Маскані, Кано ў "Паяцах", Уладзімір Ігаравіч у "Князі Ігары" Барадзіна, Самазванец у "Барысе Гадунове" М. Мусаргскага, Пінкертон у "Мадам Батэрфляй" Пучыні. Опернае майстэрства ўнікальнага беларускага тэнара было прадэманстравана за мяжой падчас гастрольей беларускай оперы ў Турцыі, Швейцарыі, Германіі, Іспаніі, ЗША...

Надзейным тылам зорнага спевака з'яўляецца сям'я: прыгажуня жонка Вольга і пяцігадовая дачка Алёся. А яшчэ ў магілёўскага самародка ёсць хобі — майстраваць гармонікі. Што хацелася б паждаць куміру беларускай оперы? Каб ягонае творчае зорка многа год зіхачела на сцэне...

Аляксей ШАЛАХОЎСКІ.

У ДОМІКУ ПАД ХВОЯМІ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

Прыцягваюць увагу шматлікія фотаздымкі мясцін, дзе пазт працаваў пасля заканчэння настаўніцкай семінарыі, партрэты маці, братаў і сяспер песняра.

А вось і рабочы кабінет паэта з вокнамі ў сад. Тут ён пісаў, адпачываў, прымаў наведвальнікаў. На рабочым стала — невялічкі бронзавы бюст Пушкіна, чарнільны прыбор у выглядзе дубовых пнякоў, ляжыць незакончанае пісьмо літаратару Яўгену Мазалькову, датаванае 13 жніўня 1956 года — днём смерці песняра.

Супрацоўнікі музея няспынна вядуць пошукі новых матэрыялаў. З часу адкрыцця набыты сотні пісьмаў Якуба Коласа і фотаздымкаў пісьменніка. Напрыклад, у свой час атрыманы пісьмы ад Пятруса Броўкі, Пятра Глебкі, Міхася Лынькова, Паўла Кавалёва і іншых пісьменнікаў, перададзены

яму музей іх адрасатамі, з цікавымі звесткамі аб рабоце над творами "Новая зямля", "Рыбакова хата", "На шляхах волі", "На ростанях", "Суд у лесе", "Адплата".

З часу адкрыцця музея наведвалі тысячы экскурсантаў. "Мы мелі шчасце быць у гэтым доме яшчэ пры жыцці яго гаспадара, — пішуць у кнізе водгукі адны з першых наведвальнікаў музея Янка Брыль і Анатоль Вялюгін. — Цяпер у Доме-музеі нельга без глыбокага хвалявання думаць пра незабыўнага дзядзьку Якуба. Ён назаўсёды з намі, але тут святлая памяць яго напаўняецца асаблівым зместам...

Добра папрацавалі супрацоўнікі, арганізатары Дома-музея. Дзякуем!"

І самая большая пахвала ў гэтым запісе належыць галоўнаму заснавальніку музея — старэйшаму сыну паэта, заслужанаму работніку культуры Беларусі Данілу Міцкевічу. Ён быў яго першым стваральнікам,

працаваў з мастакамі-афарміцелямі над экспазіцыяй, з свайго ўласнага архіва перадаў музею каштоўныя фотаздымкі, дакументы, рэдкія выданні твораў.

За час адкрыцця музея папоўніўся творами паэта ў перакладзе на замежныя мовы. Лепшыя прыклады паэзіі, прозы і драматургіі класіка беларускай літаратуры можна чытаць на албанскай, англійскай, балгарскай, венгерскай, іспанскай, італьянскай, кітайскай, мангольскай, нямецкай, польскай, румынскай, фінскай, чэшскай мовах.

Вялікую дапамогу музей аказвае школам рэспублікі, бібліятэкам, клубам. У гэтым немалая заслуга новага дырэктара Зінаіды Камароўскай.

Нямала клопатаў патрабавала прывядзенне ў належны стан мясцін, звязаных з імем паэта на яго радзіме: Акінчыцаў, Ластка, Альбуці, Смольні. Яны цяпер старанна аберагаюцца.

Пры самым цесным кантакце з музеем да юбілею народнага паэта ствараўся дакументальны фільм пра жыццё і дзейнасць Якуба Коласа па сцэнарый беларускага пісьменніка Вячаслава Адамчыка.

Супрацоўнікі музея падрыхтавалі і выдалі зборнікі матэрыялаў пра жыццё і творчасць паэта: "Вялікі пясняр беларускага народа", "Жыццё для народа", "У сэрцы народным", "Сэрца пакідаю вам", "Побач з Коласам", альбом "Якуб Колас"; разам з вучонымі ўдзельнічалі ў падрыхтоўцы да выпуску 14-томнага збору твораў пісьменніка.

Выйшлі таксама пласцінкі з музыкой беларускіх кампазітараў на словы народнага паэта, з вершамі Якуба Коласа ў выкананні артыстаў і з запісам голасу класіка беларускай літаратуры.

40-годдзе з дня адкрыцця Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа — сапраўднае свята ў беларускай культуры.

Мікола ЖЫГОЦКІ, супрацоўнік музея.

УРАЖАННІ

БУДЗЬМА РАЗАМ!

Выйшаў і карыстаецца добрым попытам восьмы том "Беларускага кнігазбору" — "Кастусь Каліноўскі. За нашу вольнасць". Ён у традыцыйна зялёнай вокладцы, бо прыцягвае другую серыю — "Гісторыка-літаратурныя помнікі".

Васіль ЖУКОВІЧ.

1
Як вядома, Кастусь Каліноўскі (1838—1864), адна з самых значных гістарычных асоб Беларусі, быў не толькі арганізатарам паўстання 1863 года, але і здольным паэтам, які не паспеў разгарнуць свайго таленту, бліскучым публіцыстам, дэмакратычным мыслем. Рыцарам свабоды назваў яго ў сваёй прадмове Генадзь Кісялёў (ён жа і ўкладальнік, аўтар пасляслоўя, перакладаў і каментарыяў).

У кнігу Каліноўскага і пра Каліноўскага ўвайшлі публікацыі "Мужыцкай праўды", "Пісьмаў з-пад шыбеніцы", публіцыстыка ў польскамоўнай прэсе, нешматлікія Кастусёвы лісты, лісты яго брата Віктара, два вершаваныя творы, шматлікія дакументы паўстання.

- Каго любіш?
- Люблю Беларусь.
- Так узаемна!

Гэта — пароль паўстанцаў 1863 года. З яго і пачынаецца

СПАДЧЫНА

У 1761 годзе Аляксандр Міхал Сапега даставіў з каралявецкага порта ў свой вялянскі порт на Шчыры сукна на 3 000 залатых, солі на 5 300 залатых і розных спажывецкіх тавараў на 2 900 залатых. У Каралявец па Шчыры, а потым па Нёману ў той жа год паплыло: жыта на 8 856 залатых, пшаніцы на 588 залатых, пняккі, пакулля і рагозы — на 90 залатых.

У Дзярэччыне і пасля паўвекавага калгаснага ладу збіраюць неблагія ўраджай.

Пры Сапегам пачынае развівацца жывёлагадоўля. На муроўных лугах пасвяцца пародзістыя англійскія авечкі. Іх трымалі асобна ад максонскай, а мержыносам максонскай пароды электарал будавалі нават адмысловыя ўцэпленыя кашары. Ёсць сведчанне, што, калі па дзярэчынскіх ваколіцах

апануты ў колер надзеі доўгачаканы том, а завяршаецца ён прасторным (ажно на цэлую сотню старонак) каментарыем і паказальнікам імянаў. Паміж каментарыем і паказальнікам імянаў выдзелены асноўныя даты жыцця і дзейнасці К. Каліноўскага і змешчаны слоўнічак паланізмаў, дыялектызмаў, адметных слоў, ужытых у беларускіх тэкстах самавітага і самабытнага нацыянальнага героя, чым зроблена неацэнная паслуга школьнікам і студэнтам, якія, безумоўна, будуць карыстацца ўдала складзенай і сумленна дагледжанай кнігаю. Яе навуковы рэдактар — Язэп Янушкевіч. А кожны том у серыі рыхтаваў Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі.

Выданне разлічана на самае шырокае чытацкае кола. Увогуле яно магло б стаць настольнай кнігай беларускай сям'і, але ж бракуе колькасці асобнікаў (наклад — 5 500)...

3
Кніга рознабакова асвятляе постаць правадыра адчайна-

ўзросту і аб выгане статкаў на летнія выпасы. У дакуменце фігуравалі англійскія ды вялікапольскія авечкі і галандскія каровы. Згодна з другой разнарадкай, толькі ў галоўным маёнтку заставалася зімаваць 100 галоў буйной рагатай жывё-

МЕСТА Ч

УРЫВАК З К

вёлы. Даглядчыкі пільна сачылі, каб пагалоўе было здасць і прадукцыйным. Для продажу выбракаванай жывёлы ў Дзярэччыне перыядычна наладжваўся адмысловы кірмаш.

Гадавалі ў сапегаўскіх уладаннях і свіней. Паводле інструкцыі, на адкорм канядыцыйнага парсюка з княжацкіх засекаў выдзялялася поўная віленская бочка — каля чатырохсот кілаграмаў — жыта, ячменю, аўсу і грэчкі. Выхад гатовай прадукцыі павінен быў складаць 2 апольцы са ла па 50 фунтаў, 40 кілабас па паўлоўка кожная, 4 кумпякі і 40 фунтаў тлушчу. Так што наведвальнік аднаго з заезных дзярэчынскіх двароў мог замовіць сабе на вачэру смачную мячанку з свіной каўбаскай, а ў дарогу ўзяць колькі скрыпёў падсушанага ў каморы кумпяка, сакрэт прыгатавання якога ў ваколіцах Дзярэччына памятаюць да гэтай пары.

Аляксандру Міхалу Сапегу належалі шматлікія паселішчы на велізарнай тэрыторыі. Калі б задумалі трапіць у яго былыя ўладанні сёння, неабходна было б перасякаць межы трох незалежных дзяржаў — Беларусі, Польшчы ды Украіны. Князь мусіў хоць зрэдку быць у Вязіні на Валыні, у Ружане і ў Варшаве, дзе на вуліцы Закрочымскай меў палац. І ўсё ж у 1760—1770 гадах ён

Герб Сапегай.

пракацілася эпідэмія яшчур, княжацкія эканомы на ратаванне каштоўных мержыносаў не шкадавалі гарэлкі з соллю (якая, як памятаем, прывозілася здалёку). Двойчы на год — у траўні і верасні — авечак, папярэдне памыўшы, стрыглі. Кожны мержыноса мусіў развітацца з фунтам (амаль паўкілаграмам) воўны.

Увесну 1794 года дзярэчынскі аканом склаў разнарадку ўсім прыналежным маёнткам аб гуртоўцы жывёлы паводле

Працяг. Пачатак у № № 32—33.

мужнага паўстання 1863 года на землях Беларусі і Літвы супраць нацыянальнага і сацыяльнага прыгнёту, асвятляе публіцыстычную дзейнасць Кастуся Каліноўскага, дапамагае разабрацца, чаму яму даводзілася выступаць пад імёнамі — Хамуціус, Вітажэнец, Чарноцкі ды іншымі. Прачытае недаведаны чытач і пра тое, чаму ён, такі ўмелы, выдатны канспіратар, не змог уратавацца, даведацца імя здрадніка. Цікава распавядаецца ў гэтым выданні і пра тое, хто такая Марыська (Марыя Ямант), якой Кастусь прысвяціў свой верш, і яе лёс, а яшчэ — пра шэраг каларытных асоб паўстанцаў, папличнікаў Каліноўскага.

Вядома, самыя каштоўныя матэрыялы кнігі — публіцыстыка Каліноўскага. Ён пранікнёна размаўляў з родным народам, настойліва тлумачыў прычыны жахлівага становішча беларуса-мужыка і паказваў выйсьце з яго. Шчыміць сэрца, калі чытаеш "Мужыцкую праўду" і "Пісьмы з-пад шыбеніцы".

"Браты мае, мужыкі родныя, — чытаем на апошняй старонцы "Пісьмаў..." — З-пад шыбеніцы маскоўскай прыходзіць мне да вас пісаці, і можа раз астатні. Горка пакінуць зямельку родную і цябе, дарагі мой народзе. Грудзі застогнуць, забаліць сэрца, — но не жаль згінуць за тваю праўду".

найчасцей жыві у Дзярэчыне. Да гэтага часу адносіцца ўзнікненне ўстаноў, у існаванне якіх сённяшні местачковец можа паверыць хіба што з пэўнай доляй іроніі. Дык вось, паводле праектаў прыдворнага архітэктара Сапе-

На змаганне за лепшую долю свайго люду Каліноўскі ішоў з Богам у шчырай душы.

Прайшло больш за 10 гадоў, як мы, сыны і дочки Беларусі, перад якой тады адкрываліся перспектывы суверэннай дзяржавы, пералічвалі свае грошы ў Фонд культуры на ўзвядзенне помніка Кастусю Каліноўскаму. За гэты час можна было ўзвесці не адзін помнік нацыянальнаму герою, для якога свабода Бацькаўшчыны была свяшчэннай справай. Але нямаведама, у якую прорву канулі нашыя ахвяраванні, пра якія ўжо ніхто не згадвае... Пра гэта думалася, калі ў дыпламаце ляжала набытае новае выданне "Беларускага кнігазбору". Цудоўнае выданне! А чым і не помнік? Выдатны помнік! Ці, больш дакладна, варыянт помніка.

Зноў жа спатрэбіліся ахвяраванні. Яны з'явіліся і гэтым разам не распыліліся, не растварыліся, а матэрыялізаваліся, бо трапілі ў добрыя рукі. Дзякуй Богу! І, вядома, шчырая падзяка за чынны ўдзел у выданні кнігі — прадстаўніцтву "Рытм" (генеральны дырэктар М. Віткоўскі), ЗАТ "Сотвар" (кіраўнік А. Гуркоў) і, вядома ж, фундацыі імя П. Крэчэўскага, спадарам М. Грэбню, А. Данільчыку, Я. Запрудніку, М. Прускаму за пасільную падтрымку. Будзьма разам!

дэнцыі ў 1778 годзе: "Запросіў нас князь А. Сапега ў тэатр. Зала была новая, чыстая, дэкарацыі свежыя. Акцёры, падрыхтаваныя з юных сялян і сялянцаў, сыгралі пафранцузску аперэтку Русо

Міхась СКОБЛА

ЖАКОВЫ РЭНЕСАНС

КНІГІ «ДЗЯРЭЧЫНСКІ ДЫЯРЫЮШ»

гаў Яна Самуэля Бэкера, у Дзярэчыне ў 1765 годзе будуюцца тэатр, а праз тры гады закладваецца Вайсковая акадэмія. У ёй павінны былі навучацца трыццаць сыноў вышэйшых дзяржаўцаў Вялікага княства Літоўскага.

Дзярэчынскі тэатр спачатку прымяркоўваўся пад летнія паказы, але неўзабаве архітэктар атрымаў заданне рэканструяваць будынак, павялічыўшы сцэну і глядацкую залу. Што ж з сябе ўяўляе тэатр, які меў рэпертуар на працягу амаль трох дзесяткаў гадоў свайго існавання? Тэатральная трупа складалася з 60 чалавек — менавіта гэтай колькасці акцёраў з дзярэчынскіх і зэльвенскіх рахункаў Сапегі былі выплачаны заробкі ў студзені 1765 года. Разам з прафесійнымі акцёрамі ў спектаклях часам бралі ўдзел і маладыя Сапаянкі — князь меў чатырох дачок. Не пустава сцэна і паміж тэатральнымі сезонамі — запрошаныя з Варшавы настаўнікі вучылі юных дзярэчынцаў балетнаму майстэрству.

На жаль, нам невядомыя сведчанні відэаграфічна тэатральных пастацовак у Дзярэчыне. Але, напэўна, рэпертуар дзярэчынскага тэатра быў падобным да рэпертуару тэатра ружанскага, бо абодва яны належалі аднаму гаспадару.

Вось што запісаў у сваім дзённіку тагачасны літаратар Юльян Урсын Нямцэвіч пасля наведвання ружанскай рэзі-

"La devin village", як мне тады падалося, няблага".

Апошні спектакль, які аўтару гэтых радкоў яшчэ ў школьнай умозроце давалася паглядзець у дзярэчынскім Доме культуры, называўся "Збянтэжаны Саўка". Сачыць за ўсёмі дзеямі мне перашкаджала тое, што ў галоўнай ролі быў заняты дырэктар нашай школы Міхась Януль. Ён вучыў нас нямецкай мове, з цяжкасцю стрымліваючы ў сабе талент вялікага артыста. Я не ўпэўнены, ці карысталася б сёння паспехам опера Жана Жака Русо на дзярэчынскай сцэне, нават калі б з Парыжа прыехаў сам аўтар, які калісьці меў невытлумачальную сімпатыю да Беларусі і збіраўся пераехаць жыць у Белавежскую пушчу. А камедыя Леапольда Родзевіча ішла пры поўным аншлагу і суправаджалася выбухамі рогату, калі збянтэжаны Саўка выседжваў яйкі альбо сноўдаўся на сцэне з дзвярыма на плячах. Што ж, у кожнай эпохі свае духоўныя каштоўнасці.

А тады, у другой палове XVIII стагоддзя, на Беларусі пашыраліся ідэі Асветніцтва. У жыцці асобы і грамадства быў абвешчаны прыярытэт асветы, навукі і розуму. Саслоўныя традыцыі саступалі месца звычайным чалавечым пацужням, як у фінале прэгаданай вышэй оперы Русо. Яе гераіня аспрэчвае каханне гарадскога арыстакрата і вяртаецца ў вёску да свайго суджанага.

З БУДУЧАЙ ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ РЭПРЭСІРАВАНЫХ ЛІТАРАТАРАЎ

ЛІСТ З ТАГО СВЕТУ

● Леанід МАРАКОЎ.

Паэт і перакладчык Юлі Таўбін (Юдаль Абрамавіч Таўбін) нарадзіўся 2(15) верасня 1911 года ў горадзе Астрагожск Варонежскай губерні ў сям'і аптэкара. Дакладна пакуль невядома, але верагодней за ўсё ў беларускі горад Мсціслаў Таўбіны пераехалі (магчыма вярнуліся) пасля заканчэння грамадзянскай вайны. Калі ў 1927 годзе Юлі скончыў мясцовую сям'ягодку, у друку ("Маладняк Калініншчыны", "Чырвоная змена", "Сьвітаныне" і іншых выданнях) ужо пачалі з'яўляцца творы юнага паэта. Гэта былі вершы-спадзяванні, напоўненыя верай у шчасліваю будучыню (тут і далей прыводзяцца вытрымкі з першых варыянтаў твораў паэта):

Нас мільёны... Мы інакшай
Лепшай долі кавалі!
Нашу долю, наша шчасьце
Мы ў жыцці сабе знайшлі...

Тады ж 16-гадовы паэт асмеліўся адгукнуцца і на прысваенне Якубу Коласу звання "Народны паэт":

Песьня, любая сэрцу юнацкаму,
Разьліваецца ў шэрагі хат...
Прывітаньне-ж табе маладняцкае
Ад дзяцей тваіх — арлянт!

У 1928 годзе Ю. Таўбін паступіў у Мсціслаўскі педагагічны тэхнікум (адначасова становіцца сябрам аршанскай філіі "Маладняка", друкуецца ў аднайменным часопісе філіі). Разам з ім пачалі вучыцца Змітрок Астапенка і Аркадзь Куляшоў (пазней вядомая "тройца мсціслаўцаў").

З паведамлення ў раздзеле "Хроніка" ("Маладняк". 1928. № 6):

"Па прадстаўленню Аршанскай філіі ЦБ "Маладняка" ўхваліла прыняць у склад аб'яднання З. Астапенку, Я. Гоманаву і Ю. Таўбіна. Усе азначаныя т. т. на працягу трох гадоў з'яўляліся студэнтамі і выявілі сябе з творчага боку".

З самых маладых гадоў Юлі адчуў сябе менавіта беларускім паэтам (хоць паходзіў з яўрэйскай сям'і):

Люблю свой край, дзе вечары
У далёкім небе сцеляць столкі
І промні ранічнай зары
Вітаюць юныя пасёлкі.
.....
Ах, гэты край нізін і круч,
Равы, суглінкавыя пашы...
Табе ў адзнаку — "Беларусь"
Надалі назву продкі нашы...

У Мсціславе юны Ю. Таўбін, нібы здолеўшы зазірнуць за небакрым свайго лёсу, напісаў верш з назвай-прысвячэннем "Сяргею Фаміну" (у 1935 годзе С. Фамін будзе арыштаваны, а ў 1941-м расстраляны як "удзельнік дыверсійнай групы"). З гэтай таўбінаўскай надзвычайнай здольнасцю прадбачыць будучыню сустранемся яшчэ неаднойчы. Магчыма, сапраўды Ю. Таўбіну, як ён

пісаў яшчэ ў 1925 годзе ў вершы "Сінія далі...": "Шмат... [што] прарочаць // Шмат чаго дараць // Цёмныя ночы // Сьветлыя мары"... Эпіграфам да верша "Сяргею Фаміну" Ю. Таўбін возьме вядомыя радкі Тодара Кляшторнага (у 1937 будзе расстраляны разам з Ю. Таўбіным) "Агаркі зары дагарэлі, // А песні ў душы не згарэць". У гэтым вершы

ЛІСТ З ТАГО СВЕТУ

як бы завочна перасякуцца лёсы будучых пакутнікаў сталінскага рэжыму:

Калісьці, ў далёкія годы,
Мы сьнілі цудоўныя сны,
І многа прыгожых мэлёды
Ўлівалася ў сьпевы вясны.
.....
Я знаю: юнацтва праходзіць,
Як хвалі, сплываюць гады...
На кожным крутым пераходзе
Губляюцца сілы заўжды.

А мы будзем жыць і змагацца,
І слава таму, хто пранёс
Ліхія свае восемнаццаць
Праз замяць жыццёвых палос.

У 1929 годзе паспяхова пачатая беларусізацыя спыняецца. Мсціслаўскі педтэхнікум зачыняецца. З. Півавараў адпраўляецца ў Ленінград, а П. Левановіч і "тройца" пераязджаюць у Менск. У сталіцы з Ю. Таўбіным і пазнаёміўся будучы "беларус сярод узбекаў" Сцяпан Ліхадзіеўскі, які потым успамінаў: "Юлі Таўбін... Гэта быў юнак, ад прыроды ўзнагароджаны вялікім пазычным талентам. Сціплы, добры, таварыскі, чалавечны, ён выклікаў да сябе ўсеагульную любоў і павагу". Пазней Сяргей Грахоўскі таксама адзначыў, што "сярод пісьменнікаў Таўбін быў адметны ад усіх... У свае дзевятнаццаць гадоў ён хадзіў трошкі сагнуты, нібы толькі ўстаў з-за стала. Можна так і было..." Мабыць з апошняга сказа С. Грахоўскі і возьме назву свайго кнігі ўспамінаў "Так і было", з якой прыведзена гэта вытрымка. У Менску Ю. Таўбін адразу трапляе ў "гушчу падзеяў" — становіцца членам БелАППа, многа піша, выступае, актыўна друкуецца... Нярэдка працуе ў сааўтарстве са "старымі" сябрамі А. Куляшовым і З. Астапенкам (сумесна ў асноўным робяць пераклады, пішуць пародыі, казкі і вершы для дзяцей), "беларускім Пастэрнакам" У. Хадыкам, В. Мараковым (будучым аднакурснікам), "узвышэнцам" С. Дарожным, "вялікім эрудытам" А. Розным. Апошніх двух чакае аднолькава трагічны лёс: у час другой сусветнай вайны яны загінуць у сталінскіх канцлягерах... Пацвярджаюцца актыўнай літаратурнай дзейнасці Ю. Таўбіна можна знайсці ў перыядычных выданнях таго часу:

"15 верасня 1929 года ў Доме пісьменніка (знаходзіўся па вуліцы Савецкай, 68, цяпер кафе "Вясна". — Л. М.) адбыўся жалобны вечар памяці П. Труса (таксама вечар памяці, у якім удзельнічаў Ю. Таўбін, адбыўся ў Белпедтэхнікуме. — Л. М.), наладжаны БелАППам. Пасля даклада М. Аляхновіча аб творчасці паэта і чытанні вершаў Труса выступілі з творами, прысвечанымі нябожчыку, Маракоў, Каваль, Таўбін, Плаўнік, Вечар. Сабралася шмат слухачоў, галоўным чынам, моладзі" ("Маладняк". 1929. № 10).

"БелАПП рыхтуе да друку калектыўны зборнік вершаў, які мае

выйсці ў серыі "Мастацкае слова — Л. М." (зборнік не выдадзены. — Л. М.). У зборніку будзе прадстаўлена творчасць Андрэя Александровіча, Паўлюка Труса, Валерыя Маракова, Уладзіміра Хадыкі, Юлія Таўбіна, Аркадзя Моркаўкі, Алеся Звонака, Алеся Вечара, Зінаіды Бандарынай, Сяргея Фаміна, Ізраіля Плаўніка, Станіслава Шушкевіча і Міколы Хведаровіча. Зборнік выйдзе пад рэдакцыяй т. т. Галавача, Гародні, Аляхновіча, Маракова і Вечара ("Польмя". 1929. № 11—12).

На працягу года Ю. Таўбін удзельнічае ў літаратурных вечарах у БДУ, АБВШ, у клубах чыгуначнікаў, будаўнікоў, друкароў, выступае на агульнаадукацыйных курсах, рабфаках, у вярхнішколах, графшколе краўцоў, на заводзе "Эльвод", цагельным заводзе, перад чырвонаармейцамі... Выязджае ў Віцебск, Бабруйск, Мсціслаў, Заслаўе... Уваходзіць (разам з З. Астапенкам, А. Куляшовым, П. Галавачом, В. Мараковым, С. Шушкевічам, Б. Мікулічам) у арганізаваную пры БелАПП новую творчую брыгаду "Ударны пост"... Здае ў друк зборнік "Краіне" (надрукаваны не будзе, магчыма, па прычыне нацзмаўскага ўхілу), піша паэму "Гарадок"... Разам з З. Астапенкам рыхтуе зборнік перакладаў дваццаці пяці аўтараў на расійскай мове з паззі БелАПП "Песні молодой Белоруссии". Асобна перакладае паэмы П. Труса ("Дзесяты падмурак") і І. Харыка ("Душою і целам"), камедыю А. Бэзымянскага "Выстрел"... Друкуецца ў "Маладняку", "Польмі", "Узвышшы", расійскіх выданнях... Тады ж Уладзімір Сядура напіша: "З кожным новым творам гэтага аўтара (Ю. Таўбіна. — Л. М.) прыходзіцца з вялікім задавальненнем адзначаць бяспрэчны творчы рост паэты" ("Маладняк". 1930. № 4. С. 129).

Паэтычнымі кумірамі Ю. Таўбіна былі А. Пушкін і Г. Гейнэ. Захапленне апошнім, як успамінаў С. Шушкевіч, падзялялі не ўсе: "У вялікім пакоі Дома пісьменнікаў заўсёды было людна. Збіралася сюды большай часткай літаратурная моладзь. І ў гэты дзень расселіся на канапах Змітрок Астапенка і Максім Лужанін, Уладзімір Хадыка і Сцяпан Ліхадзіеўскі, Валерыя Маракоў і Юлі Таўбін. Праз нейкую гадзіну прыплялося сюды яшчэ з паўдзсятка вядомых і невядомых літаратараў. Юлі Таўбін меў пад пахаю кіпу кніг. Адна з іх — томік выбраных вершаў Генрыха Гейнэ. Таўбін прачытаў угодныя вершы на нямецкай мове. Усе слухалі няўважліва, радка хто з прысутных разумее па-нямецку ("з прысутных разумее", магчыма, толькі З. Астапенка. — Л. М.). Таўбін разгневаўся, адасобіўся ад усіх і маўкліва чытаў сам сабе вершы любімага паэта..."

Увосень 1930 года выходзіць першы зборнік Ю. Таўбіна "Агні". "Матывы вернасці і сяброўства, ролі паэта і паэзіі вызначалі ўнутраны змест яго твораў" (Т. Тарасова). "Але Таўбіну яшчэ не хапае адзінства лірычнай і грамадзянскай тэмы, [хоць] пры Таўбіна і садзейнічае збліжэнню публіцыстыкі з лірыкай" (Р. Бярозкін). Эпіграфам да зборніка "Агні" Ю. Таўбін узяў наступныя радкі У. Дубоўкі: "Агні гараць, агні гараць над краем...". На гэта звярнуў увагу крытык Н. Кабакоў. У рэцэнзіі на зборнік ён пісаў: "І вось цікава. Паэт, член пролетарскай арганізацыі пісьменнікаў, дае... да свайго кніжкі вытрымку з заядлага беларускага контррэвалюцыянера паэта Ул. Дубоўкі. Гэта першае, што асабліва кідаецца ў вочы. Па-другое, ва ўсёй кніжцы мы не знайшлі ніводнага слова, дзе гаварылася-б аб партыі, аб рабочым класе, які будзе соцыялізм..." ("Маладняк". 1931. №№ 5—6).

(Заканчэнне будзе).

АДВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

СПАДЗЯЕМСЯ НА ДОБРЫЯ ПЕРАМЕНЫ

Не часта бываюць у нас здарэнні, якія прыцягваюць агульную ўвагу, а тым больш цешаць нас, падымаюць настрой, уважліва глядаюць веру ў святлейшую будучыню Бацькаўшчыны.

Такім здарэннем сталася для Віленшчыны выстава прамысловасці Рэспублікі Беларусь. Яна была прымеркавана да афіцыйнага адкрыцця беларускага пасольства ў Літве, на якім прысутнічалі прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Сяргей Лінг, міністры, пасол Уладзімір Гаркун.

Прысутнічалі таксама прэм'ер-міністр Літоўскай Рэспублікі Рамуальдас Паксас, былы прэм'ер-міністр, прафесар Казімера Прунскене, былы прэзідэнт Літвы Альгірдас Бразаўскас, дыпламатычныя прадстаўнікі многіх краін. У час адкрыцця пасольства, як і выставы беларускай прамысловасці, з вялікім поспехам выступілі праслаўлены ансамбль "Песняры", а таксама рэпрэзентатывыя духавы аркестр Літоўскай Рэспублікі.

Беларуская прамысловая выстава стала адметнай з'явай для жыхароў Вільні і бліжэйшых раёнаў. На першым паверсе найбольшага пашаннага сталіцы змясцілася каля сотні стэндаў па розных галінах беларускай прамысловасці, пачынаючы ад парфумерыі ды шпалераў і заканчваючы будаўнічымі аргэнтамі і матэрыяламі. Мноства ўзораў гатовай прадукцыі з галін транспарту і земляробства, паліваводства і агародніцтва было выстаўлена на шырокім і праспартным пляцы каля вялізнага спартыўнага будынка.

Больш за тысячу ўдзельнікаў і гасцей выставы зацікаўлена аглядалі МАЗы, лёгкія і магутныя цягачы "Беларус", люксы аўтобусы, самазвалы (ад 16 да 40 тон), зручныя сельскагаспадарчыя аргэнтаты ды іншую

патрэбную селяніну тэхніку. Цэны на гэтыя вырабы былі для сучаснага земляроба і транспартніка даступныя. Не забыліся на выставе і пра лясную гаспадарку Беларусі, экспарт прадукцыі якой дасягае ў апошнія гады значных лічбаў. Прыходзіцца толькі шкадаваць, што вялізны працэнт ляснога экспарту ідзе ў "сырым" выглядзе, нявыгадным у параўнанні з гатовымі вырабамі.

Інфармацыйны аддзел выставы закранаў цікавую і вельмі актуальную праблему "свабодных эканамічных зон" на Беларусі.

Спадабалася і шырокая геаграфія выставы. Апрача сталіцы, былі паказаны дасканалы ўзоры прадукцыі, вырабленай у Гомелі, Маладзечне, Смаргоні, усходніх абласцях.

На заканчэнне свайго візіту прэм'ер-міністр С. Лінг правёў кароткую гутарку з прадстаўнікамі супалак беларускай дыяспары ў Літве, якія прыехалі з Вільні, Вісагінаса, Салечніка, і ахарактарызаваў цяперашняе становішча Беларусі, яе кантакты з сумежнымі дзяржавамі, эканоміку, культуру і асвету.

Пры абмене думкамі і пажаданнямі кіраўнікі беларускіх суполак Літвы засяродзілі ўвагу на няпростым стане, у якім апынулася беларуская школа ў Вільні. Дарэчы, раней тут было 8 беларускіх школ. Вялася гаворка аб тым, што, каб пазбегнуць дэнацыялізацыі, трэба адкрыць на тэрыторыі Літвы хаця б дзесяць дзіцячых садоў і 2—3 сярэднія школы ў адпаведных рэгіёнах. Сёння беларусы Літвы спадзяюцца на перамены да лепшага, бо дэнацыялізацыя беларускай моладзі не стасуецца з правамі чалавека. Думаецца, Беларусь дапаможа сваёй дыяспары.

Аляксей АНІШЧЫК.
Вільня, Літва.

ЯК ЗАРЫЕНТАВАЦА ў ЗША?

Добры дзень, паважаная рэдакцыя!

Выбачайце, што пішу вам па-руску. На жаль, я слаба валодаю беларускай граматыкай, а таму не хачу крыўдзіць вас сваёй непісьменнасцю. Усе мы дзеем саваецкай эпохі, і толькі некаторыя з нас пачынаюць успамінаць, хто яны ёсць на самай справе. Вось і я за гэтыя бурлівыя дзесяці гадоў успомніў, што з'яўляюся этнічным беларусам, але веданне беларускай мовы прыходзіць не адразу. Я ўжо пачынаю больш-менш размаўляць і, спадзяюся, у бліжэйшы час парадаваць самога сябе поспехамі ў пісьмовым накірунку. Ваша газета, як і многія "беларускамоўныя" выданні, вельмі дарэчы для такіх, як я, што жадаюць самавызначыцца з размытага стану "грамадзянін" у канкрэтную прыналежнасць да этнасу, які дадзены Богам, продкамі, бацькамі. Дзякуй вам за гэтую высакародную місію!

Пішу вам гэта пісьмо яшчэ па адной прычыне. Не ведаю, ці зможаце вы мне дапамагчы і ці валодаеце вы гэтак неабходнай мне інфармацыяй. Але паспрабую растлумачыць усё па парадку.

АД РЭДАКЦЫІ. Наконт існавання ў вышэйадзначаных гарадах ЗША "ўпраў аб'яднання беларусаў свету "Бацькаўшчына" нам пакуль нічога невядома. Падаем адрасы і тэлефоны мясцовых беларускіх арганізацый:

Чыкага: Беларускі каардынацыйны камітэт, старшыня Вера РАМУК.

P. O. Box 34022
Chicago, Illinois
60634, USA

Беларуска-амерыканская нацыянальная рада ў Чыкага
1500 North Maplewood,
Ave Chicago, IL 60622

Нью-Йорк: Беларуская-амерыканская задзіночанне БАЗА, старшыня Антон ШУКЕЛОЙЦ

Bothie Drive
Jamaica WLL 11432
tel 212-777-8224

Кліўленд: Беларуская-амерыканскі грамадскі цэнтр "Полацк"
11022 Webster Road
Strongsville
Ohio 44136

216-572-3008
216-781-7231

СЯБРОЎСКІЯ СТАСУНКІ

Курган Дружбы, насыпаны 40 год назад на стыку трох дзяржаў — Расіі, Беларусі і Латвіі, стаў месцам правядзення восьмага Міжнароднага маладзёжнага лагера. Арганізатарамі лагера выступілі Саюзы моладзі трох рэспублік.
НА ЗДЫМКУ: на канцэртнай пляцоўцы лагера.

БЕЛАРУСЫ ў СВЕЦЕ

«МЫ БЕЖАНЦАЎ СВАІХ НЕ ПАКІНЕМ!»

Упершыню бежанскае пытанне на дзяржаўным узроўні паўстала на I Усебеларускім з'ездзе (кангрэсе), які праходзіў 5—17 снежня 1917 года ў Мінску. Па прапанове А. Цвікевіча (у той час кіраўніка бежанскай секцыі з'езда) былі абраны выканаўчы камітэт дапамогі бежанцам.

Раней за іншых арганізаваўся і распачаў сваю дзейнасць Беларускі Нацыянальны Камісарыят у Адэсе. Яго кіраўнік Антон Баліці паведамляў: "... ва ўсёй Адэскай акрузе, па звестках, сабраных Беларускім Нацыянальным Камісарыятам у Адэсе (далёка не поўных), лік беларусаў, улічваючы бежанцаў, дасягае больш за 100 000. (...) Амаль усе бежанцы-беларусы ў Адэсе маюць работу, шмат хто з іх добра працаўладкаваўся, але пры першай магчымасці жадаюць вярнуцца на радзіму". У склад БНК уваходзіў аддзел па эвакуацыі бежанцаў-беларусаў на чале з упаўнаважаным П. Гудзенем. Беларускі консул у Адэсе Сцяпан Некрашэвіч у справаздачы ад 6 жніўня 1918 года паведамляў, што бежанскае пытанне набыло дзяржаўны статус і нават знойдзены сродкі на рээвакуацыю беларусаў.

Дэмабілізаваныя з Румынскага фронту беларусы-вайскоўцы, па сутнасці, таксама з'яўляліся бежанцамі, бо ні жылля, ні магчымасці вярнуцца дадому ў іх не было. БНК стварыў для вайскоўцаў часовы прытулак — Этапна-канцэнтрацыйны пункт.

Такім чынам, за 1918—1921 гады Камісарыят, а потым Консульства ў Адэсе дапамаглі рээвакуіраваць звыш 4 тысяч беларусаў. Трэба дадаць, што з усіх іншых краін, дзе воляй лёсу апынуліся беларусы, на Украіне іх становішча было найлепшым.

Свой прытулак беларусы знайшлі ў дзяржавах Прыбалтыкі, Скандынавіі, Чэхаславакіі, Балгарыі, Германіі, Турцыі і інш. Не ўсюды бежанцам пашанцавала. Кепскае становішча беларусаў адзначалася ў Балканскіх краінах. У сталіцы Балгарыі Сафіі па стану на 25 ліпеня 1922 года знаходзілася каля 400 беларусаў. Некаторыя з іх трапілі сюды яшчэ ў канцы 1920 года з часцямі арміі генерала Урангеля, іншыя — праз Турцыю. Увосень 1921 года было створана бюро, дзе беларусы мелі магчымасць карыстацца літаратурай на роднай мове і набываць інфармацыю аб падзеях на Бацькаўшчыне. Першую дапамогу аказвалі адзеннем, невялікімі матэрыяльнымі сродкамі добрачынныя арганізацыі (Чырвоны Крыж, В. Земскі Саюз і інш.). Частка беларускай моладзі набывала веды ў Сафійскім універсітэце, але заняткам часцей за ўсё пераходзіла матэрыяльная нястача, трэба было зарабляць грошы на жыццё і плаціць за наведванне лекцый.

Вялікую дапамогу па вяртанню беларусаў на радзіму аказаў камісар Лігі Нацый па справах бежанцаў у Балгарыі мітрапаліт Стэфан, які забяспечыў іх бесперашкодным выезд з Балгарыі ў Беларусь.

Значна лепш за Балгарыю было становішча беларусаў у Сербіі. У матэрыяльных адносінах нават нядрэннае, бо шмат хто здолеў падацца на прыватную службу або пражываў у рускіх калоніях на сродкі сербскага ўрада.

Вялікая колькасць бежанцаў апынулася ў Турцыі. Алеку над імі ўзяло заснаванае ў маі 1921 года беларускае Генеральнае консульства ў Канстанцінопалі на чале з палкоўнікам Іванам Ермачэнкам. У справаздачу ўраду ён адзначаў становішча беларусаў як самае жудаснае, выказваў неабходнасць хуткай дапамогі. На 21 красавіка 1921 года ў Канстанцінопалі налічвалася 12 тысяч выхадцаў з Беларусі, трэцяя частка з іх — яўрэі, якія знаходзіліся ў стане бежанцаў. Акрамя сталіцы Турцыі, беларусы пражывалі на астравах Лемнас, Кіпр і ў горадзе Галіпалі. За кароткі час сваёй працы (да сярэдзіны 1923 года) Ермачэнка паспеў зрабіць шмат карыснага ў вырашэнні бежанскага пытання. Згодна з яго дакладамі і рапартамі, "вылічаны ўсе беларусы, якія знаходзяцца ў Канстанцінопалі і яго ваколіцах; адчынены інтэрнат на 40 чалавек для беларусаў", а таксама 6 390 чалавек размешчаны па 10 лагерах бежанцаў.

Найбольш спрыяльныя адносіны беларусы сустрэлі ў Празе (Чэхаславакія), дзе з 1919 года дзейнічала таварыства "Беларуская грамада", якое аб'ядноўвала больш за 150 студэнтаў.

На жаль, колькасць беларусаў у Югаславіі дакладна невядомая, бо бежанскія калоніі былі раскіданы па ўсёй краіне і адсутнічаў адзіны цэнтр. Аднак існавала "Ініцыятыўная група беларусаў Югаславіі" (старшыня Яўген Жыдкоў), якая стварыла "Беларускую Раду".

Нягледзячы на шматлікія захады, Германія афіцыйна не прызнала ўрад Беларусі, але прыхільна ставілася да беларускага нацыянальнага руху. У Берліне дзейнічала дыпламатычная місія на чале з Л. Зайцам, потым А. Бароўскім. Прысутнасць у Германіі значнага ліку інтэрніраваных войскаў дала магчымасць місіі вылучыць сярод іх беларусаў. Напрыклад, у лагеры Ліхтэнгорст было 300 беларусаў.

Такім чынам, вырашэнне бежанскага пытання, нягледзячы на неспрыяльныя палітычныя і эканамічныя ўмовы, упершыню стала адным з напрамкаў знешнепалітычнай дзейнасці ўрада Беларусі.

Уладзімір КУШМІРАЎ,
галоўны архівіст
Нацыянальнага архіва
Рэспублікі Беларусь.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

ЛЮБОЎ У ДЗЕЯННІ

(Заканчэнне.
Пачатак на 3-й стар.)

Ён быў звязаны з дзіцячай сардэчнай хірургіяй. Нам удалося арганізаваць прыезд у Беларусь каманды ўрачоў, што складалася з трыццаці сямі чалавек. Яны працавалі ў дзіцячым хірургічным цэнтры першай мінскай клінікі на працягу дваццаці дзён.

Да гэтага мы працяглы час займаліся пошукам па ўсіх Злучаных Штатах кардыёлагаў — высокакласных спецыялістаў у галіне сардэчнай хірургіі (у прыватнасці, па правядзенню такіх складаных аперацый, як выпраўленне прыроджанага пароку сэрца), якія б выказалі жаданне прыехаць сюды і аказаць дапамогу хворым беларускім дзецям. Такія спецыялісты знайшліся, але пры ўмове, што іх паездка і знаходжанне ў Беларусі будуць аплачаны. Амерыканская кампанія "Верайтэ клуб" зраклася аплациць авіябілеты. Каля сарака медыцынскіх кампаній паклапаціліся, каб неабходныя медыкаменты і абсталяванне паступілі ў Беларусь.

Самае галоўнае, ажыццяўленне гэтага праекта дапамагло зберагчы жыцці 27 беларускіх дзяцей. Семнаццаць чалавек да гэтага бацькі вазілі ў Маскву, дзе атрымалі заключэнне: аперацыйнае ўмяшанне немагчымае. На шчасце, амерыканскі спецыялістам удалося даказаць адваротнае.

Пасля ад'езду кардыёлага пакінулі ў цэнтры неабходныя матэрыялы і абсталяванне для ажыццяўлення аперацый такога ўзроўню, якія можна было праводзіць яшчэ на працягу двух месяцаў.

— Беларускія ўрачы паспелі асвоіць тэхніку правядзення падобных аперацый!

— Так, яны навучыліся гэта рабіць. Але маюць патрэбу ў спецыяльных матэрыялах.

Цяпер у Беларусі ў чарзе на аперацыю — каля дзвюх тысяч дзяцей з дэфектамі сэрца.

— Хочацца спадзявацца, што ваша місія, дзякуючы падтрымцы беларускага боку, зможа рэалізаваць усё свае пачынанні.

— Наша місія працягвае супрацоўніцтва з Міністэрствам аховы здароўя. Сёлета ў Беларусь прыезджае новая каманда амерыканскіх урачоў.

У маіх планах — правядзенне ў адным з беларускіх медыцынскіх інстытутаў цыкла лекцый па стаматалогіі з мэтай падзямляцца амерыканскім вопытам. Я спадзяюся атрымаць дазвол у аўтароў у ЗША і перакласці на рускую мову амерыканскі падручнік па стаматалогіі для беларускіх студэнтаў.

На пытанне, як Клайну і яго сям'і жывецца ў Беларусі, адказала яго абаяльная жонка і памочніца Сюзен:

— Нам вельмі падабаецца Беларусь, яе цудоўная прырода. Мы жывем тут у такіх умовах, якія вельмі добрымі могуць лічыцца для беларусаў, аднак непараўнальныя з тымі, адкуль мы прыехалі, але для нас гэта не галоўнае. Мы не зведваем асаблівых цяжкасцей тут, таму што нас акружаюць добрыя людзі.

Трое нашых дзяцей — Эрын, Закры і Кетлін пасля вучобы ў адной з мінскіх агульнаадукацыйных школ наведваюць прыватную школу. Там выкладаюцца англійская, беларуская і руская мовы. А самая малодшая дачка — Лівія ходзіць у беларускі дзіцячы сад.

Вось так жыве вялікая і дружная амерыканская сям'я ў Мінску — Клайн і Сюзен, іх двое хлопчыкаў і дзве цудоўныя дзяўчынкі (а таксама сабакі Каця, Доля, кацяняты Тэд, Кул, Кісі і вожык Джордж), дапамагаючы беларускім дзецям і дарослым пераадоляць хваробы, набываць здароўе і сілы, верных сяброў. Яны спадзяюцца на лепшае і вераць, што ў Беларусі, нягледзячы на цяперашнія цяжкасці і праблемы, цудоўная будучыня.

Наталля НАВІЦКАЯ.

АСОБА

РЭЖЫЕМ

Ніхто, відаць, ніколі не зможа расказаць, як маці-прырода размяркоўвае талент сярод сваіх выбраннікаў. Талент! Вялікі талент з яго інтуітыўнымі імпульсамі ў адборы таго, што сёння вымагае ад цябе тваё мастацтва, а потым і ў сінтэзе на запашанага. Менавіта такі быў уласцівы Соф'і Гурыч.

Некалькі месяцаў таму пасля цяжкай хваробы яна, вядомая актрыса, рэжысёр, легенда радыё, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, пайшла з жыцця. Часцей за ўсё здараецца так, што даніну памяці і павагі мы аддаем тады, калі ўжо чалавека з намі няма.

Яе творчы шлях успрымаецца як панцужок, што звязваў ідэалы зачынальнікаў новага Беларускага радыё і іх вучняў, якія працуюць і па сёння.

Кожны раз, калі наша радыё запрашала на чарговую прэм'еру свайго тэатра, аматары мастацкага слова адкладвалі ўбок свае справы і спыталіся да прыёмнікаў. З кожным спектаклем усё больш і больш прыцягвала да сябе адданыя прыхільнікі пачатковай "сцэны". Здзіўляючай, парадаксальнай уласцівасцю валодаў радыётэатр Гурыч: яго нябачныя вобразы былі часам больш аб'ёмныя, шматгранныя, чым убачаныя на экране або на сцэне. Тлумачыць гэта можна, відаць, некаторай незавершанасцю, пластычнай хітраасцю вобразаў — перад намі нібыта накід асобы, характару, які ахвотна дамалёўвала наша ўяўленне. Мы, слухачы, тут былі большымі саўдзельнікамі творчага працэсу, чым, скажам, у тэатры або кіно.

Увогуле, вызначальнай рысай Соф'і Гурыч як рэжысёра была прага першаадкрыцця. Менавіта яна ажыццявіла першае сцэнічнае ўвасабленне рамана "Глыбокая плынь" І. Шамякіна ў Го-

мельскім абласным драматычным тэатры, празорліва ўгадаўшы драматычную насычанасць яго прозы. Прэм'ера адбылася ў 1956 годзе і тады ўжо атрымала шырокі рэзананс у прэсе, прызнанне глядачоў. Гэта прэм'ера паклала пачатак шматгадовай творчай дружбы Соф'і Якаўлеўны з Іванам Шамякіным. Ніводзін твор пісьменніка не прайшоў паза ўвагай рэжысёра.

Многім творам беларускіх пісьменнікаў дала жыццё на "сцэне" радыётэатра Соф'я Гурыч. Гэта "Векапомныя дні" Міхася Лынькова, "Мінскі напрамак" і "Завеі, снежань" Івана Мележа, "Вецер веку" І. Гурскага, "Пайсці і не вярнуцца" і "Жураўліны крык" Васіля Быкава, "Суд у слабадзе" і "Неруш" В. Казько, "Новая зямля" Якуба Коласа і "Мікалай Дворнікаў" Максіма Танка, "Самы высокі паверх" А. Савіцкага і "Песня Дзвіны" Т. Хадкевіча, "Грыбная вясень" І. Шклярэўскага і "Рудабельская рэспубліка" паводле Сяргея Грахоўскага. Гэты спіс можна доўжыць бясконца, таму што рэжысёр і інсцэніроўшчык на радыё Соф'я Гурыч ажыццявіла больш за 200 пастановак радыёспектакляў пераважна па

С. ГУРЫЧ і артысты А. МАЗЛОЎСКИ, А. ПАМАЗАН, Г. БАЛЬЧЭЎСКАЯ, Б. БАРЫСЕНАК, Ю. АВЯР'ЯНАЎ на рэпетыцыі радыёспектакля.

А пачыналася праца на радыё яшчэ ў тыя далёкія ваенныя часы, калі ў лясных зямлянках, у тайных сховішчах настрайвалі народныя мсціўцы прыёмнікі на хвалю 1 724 метры, каб пачуць слова праўды, якое несла ім радыёстанцыя "Савецкая Беларусь". Вось што ўспамінае пісьменнік Уладзімір Юрэвіч, які працаваў тады дыктарам: "Мне быў патрэбны прафесіянальны памочнік. І як жа я быў узрадаваны, калі да нас прыйшла Соф'я Гурыч, актрыса даваеннага Беларускага тэатра юнага глядача, за плячамі якой была выдатная актёрская школа ў Ленінградзе, першыя поспехі на тэатральнай сцэне. Маладая актрыса цудоўна адчувала слова. Памятаю, як зусім па-новаму загучаў верш Янкі Купалы "Беларускім партызанам", калі мы яго чыталі ўдваіх. Гэты верш на працягу ўсёй амаль трохгадовай дзейнасці радыёстанцыі "Савецкая Беларусь" быў заўсёды нашым спадарожнікам. Як лістоўку, як пароль, выдавалі мы яго ў эфір ледзь не ў кожнай перадачы..."

Калі я аднаўляла старонкі творчага летпісу Гурыч, немагчыма было не сустрэцца і не пагаварыць з людзьмі, якія добра ведалі Соф'ю Якаўлеўну і якія назаведвалі яе добрымі сябрамі і папечнікамі. Сярод іх вельмі шмат знаёмых з дзяцінства імёнаў і нейперш — народная артыстка Беларусі Зінаіда Браварская.

У час нашай сустрэчы Зінаіда Іванаўна вельмі цікава расказвала пра тэатр, актэраў, рэжысёраў, пра свой асабісты творчы шлях і пра сустрэчу з Соф'яй Якаўлеўнай: "...Першая сустрэча адбылася ўжо ў Мінску недзе ў 1937 годзе, калі на базе выпускнікоў спецыяльнага беларускага курса Ленінградскага цэнтральнага тэатральнага вучылішча быў адкрыты Тэатр юнага глядача БССР імя Н. Крупскай, дырэктарам якога быў прызначаны вядомы беларускі рэжысёр і педагог, народны артыст БССР Еўсцігней Міровіч. Па запрашэнню Міровіча я прыехала з Масквы, а Сонечка — з Ленінграда. Міровіч адбіраў актэраў на свой густ. Ён вельмі цаніў у актэрах індывідуальнасць, патрабавальнасць да сябе. Менавіта такія якасці былі ўласцівыя Соф'і Якаўлеўне. Маленькая, з ладнай фігуркай, з вачыма, поўнымі агню і рашучасці, заўсёды гатовая да дзеянняў, апантаная і непрадказальная, яна была выдатнай артысткай. Яе герані — натурны валявыя і энергічныя. Яркія і запамі-

нальныя вобразы стварыла Гурыч у спектаклях для дзяцей і юнацтва, сярод якіх найбольш значнымі сталі Валя Брузжак у "Як гартавалася сталь" паводле М. Астроўскага, Жэня Шаўрова ў "Блакiтным і ружовым" А. Бруштэйна, Маленькая разбойніца ў "Снежнай каралева" Я. Шварца, Зербінета ў "Хітрыках Скапэна" Ж. Б. Мальера. Але лепш у яе атрымліваліся ролі ў жанры трагедыі — гэта роля хлопчыка Макса ў спектаклі "Гадды выпрабаванняў" (Е. Міровіч, Ю. Палічынецкі), Шурыка ў спектаклі "Казка" (М. Святлоў), Антона ў спектаклі "Старыя сябры" і шмат іншых".

Крышачку пазней адбылася ў мяне сустрэча на радыё з яшчэ адным шанюным чалавекам, які добра ведаў і вельмі шмат працаваў з Соф'яй Якаўлеўнай. Гэта ўсім вядомы народны артыст Беларусі Павел Дубашынскі.

Таленавіты чалавек, як правіла, не стаіць на адным месцы. І, пайшоўшы далей, Соф'я Гурыч знайшла сябе ў рэжысуры. Беларускае слова ў яе пастановках было таямнічым, гучным, шматгранным. Рэжысура стала яе прызначэннем. Выдатныя актэры тэатраў Беларусі з вялікай удзячнасцю і задавальненнем працавалі з Соф'яй Гурыч. Сярод іх Леанід Рахленка, Марыя Захарэвіч, Лілія Давідовіч, Генадзь Аўсяннікаў,

Генадзь Гарбук, Валянцін Белавосцік, Мікалай Яроменка, Здзіслаў Стома, Зінаіда Браварская, Марыя Зінкевіч і іншыя.

На працягу доўгіх гадоў сумеснай працы над радыёпастановкамі складваўся асноўны касцяк выканаўцаў, актэраў-аднадумцаў, якія любілі і любяць, разумелі і разумеюць мастацтва радыётэатра і, нягледзячы на цяжкасці (адсутнасць самастойнай трупы, асобнага памяшкання для рэпетыцый), заўсёды зацікаўлена, самааддана працавалі над радыёролямі. Інакш не сталі б вяршынямі ў творчай спадчыне Соф'і Гурыч радыёспектаклі "Хамуціус" паводле А. Куляшова і "Рыбакова хата" паводле Я. Коласа, адзначаныя Дзяржаўнай прэміяй БССР.

Яна валодала рэдкаснымі для нашага часу якасцямі, любіла людзей, іх простыя радасці і натуральнае, без хітрасці жыццё, якім павінен жыць на зямлі род чалавечы. Радасці, нягоды яна перажывала найперш з пачуццём уласнай годнасці і нязменнай павагі да іншых, з верай у неперажывальнасць добра і чалавечкалюбства, заўсёды застаючыся самай сабою — вельмі патрабавальнай, але і надзвычай чулай. Ва Уладзіміра Караткевіча ёсць цудоўныя радкі: "Не здрадзь! Не здрадзь сабе, чалавек! Не здрадзь зямлі, на якой нарадзіўся!" І яна не здрадзіла ні самой сабе, ні тым, з кім працавала, сябравала, ні свайму лёсу, ні той зямлі, на якой нарадзілася і

Е. Міровіч вельмі цаніў у актэрах індывідуальнасць. Герані Соф'і ГУРЫЧ — натурны валявыя, энергічныя.

тварыла. І няхай радкі гэтага артыкула пра творчую спадчыну Соф'і Гурыч прагучаць рэжыемам выдатнаму майстру беларускага слова.

Таццяна ЛАПКОЎСКАЯ.

1940 год. Жаночы састаў ТЮГа вініце Е. МІРОВІЧА з прысваеннем звання народнага артыста БССР (С. ГУРЫЧ у цэнтры злева).

У вольны час з сябрамі.

творах беларускіх пражанцаў, пэтакі і драматургаў. Вельмі многія майстры мастацкага слова знайшлі менавіта ў яе асобе паспраўднаму зацікаўленага, вельмі чулага, прафесійнага і творчага інтэрпрэтатара сваіх твораў. Пад яе кіраўніцтвам творчы калектыў радыётэатра стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР 1984 года, што, безумоўна, з'явілася грамадскім прызнаннем вялікай творчай працы, якую яно радыё па прапагандзе здабыткаў беларускай літаратуры, прызнаннем самога жанру радыёспектакля, які з кожным годам набіраў сталасць і вышыню, высокай ацэнкай таго ўкладу, што зрабіла ў яго развіццё і ўдасканаленне асабіста Соф'я Гурыч.

Лепш за ўсё ў ТЮГу ў Соф'і ГУРЫЧ атрымліваліся ролі ў жанры трагедыі.

ДЭБЮТ

Юра Радноў скончыў 8 класаў сярэдняй школы № 210 Мінска. Творчасцю займаецца з ранняга дзяцінства. Свой першы вершык склаў у чатыры гады і папрасіў, каб мама запісала. А летась перамог у гарадскім конкурсе юных літаратараў, адзначаны дыпламам першай ступені. Ён таксама стаў дыпламантам Рэспубліканскага конкурсу маладых літаратараў, які праводзіўся ў Брэсце.

Хлопчык любіць ляпіць з пластыку казачных герояў, шыць аб'ёмныя лялькі, іграць на баяне і гармоніку. Зараз найбольш часу аддае маляванню карыкатур.

У жыцці Юра гарэзлівы, але вельмі сціплы і любіць сябраваць з тымі, хто мае добрае сэрца і прагне творчасці. Можна, каго зацікаваць працы Юрася Раднова — хай напіша. Ён будзе вельмі рады сяброўству.

Юра РАДНОЎ

Ранкам сонейка расу
Выпіла знянацку.
Я у прыгаршчах ясу
Промнік заліхвацкі.

Раптам ён з далоняў — скок,
Быццам хоча танчыць,
На галінку, на лісток —
Хоча ўсіх убачыць.

На галінцы загушкаў
Ён сябе і брата.
І прасцінкай потым стаў
Жоўтаю багатай.

**ЛУГАВЫЯ
КАЗАЧНЫЯ КВЕТКІ...**

Лугавыя казачныя кветкі
Завялі сімфонію сваю.
Ну а конік спрытны гэткі,
Быццам падпявае салаю.

І бярозы хорам заспявалі,
Дуб магутным басам зацягнуў.

Збажыны бурштынавыя хвалі
Гойдалі мелодыю адну.

Слухаю я іх, адпачываю
Целам і акрыленай душой.
Я цябе, прырода, бласлаўляю
За хрышчэнне музыкай сваёй.

Каб чалавека зразумець —
Навошта словы.
Бо неабходна толькі ўмець
Рабіць высновы
Па іх учынках...

**...І ПАСЛУХАЦЬ
АД КВЕТАК
БЫЛІНЫ**

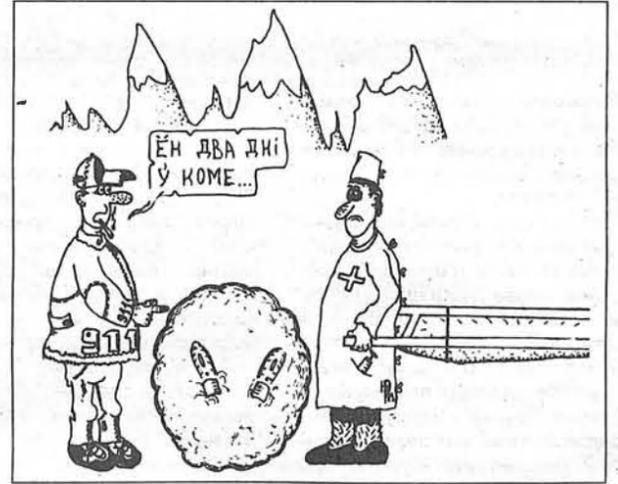
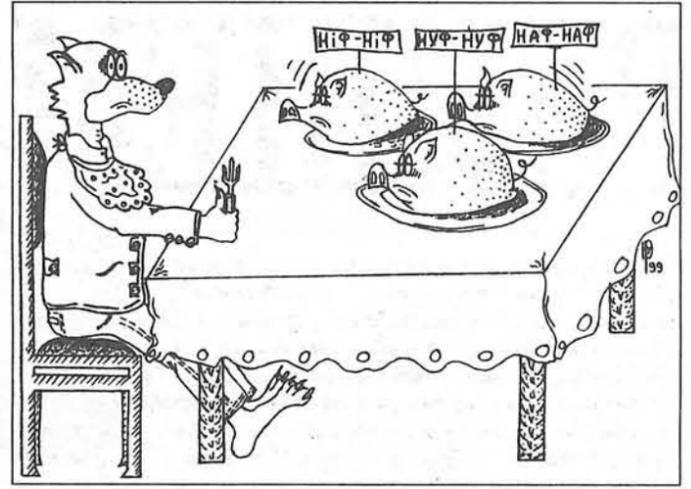
На дзівосных і вольных мясцінах
Разнакалерны вытканы луг.
Што ён тоіць у кветках? Быліны?
Ці нашчадкаў узвышаны дух?

Кветкі з ветрыкам песні спяваюць.
Я іх чую і зблізку, здалёк,
А травінкі, бы скрыпачкі, граюць,
І танцуе для ўсіх матылёк.

Песні гэтыя льюцца спрадвеку,
Напаўняючы змест дабрынёй.
Яны лечаць душу чалавека
Верай, праўдай, надзеяй адной.

На дзівосных і вольных мясцінах
Так і хочацца сэрцу спачыць,
І паслухаць ад кветак быліны
Пра мой край беларускі —

адзіны, —
Які я не стамлюся любіць.

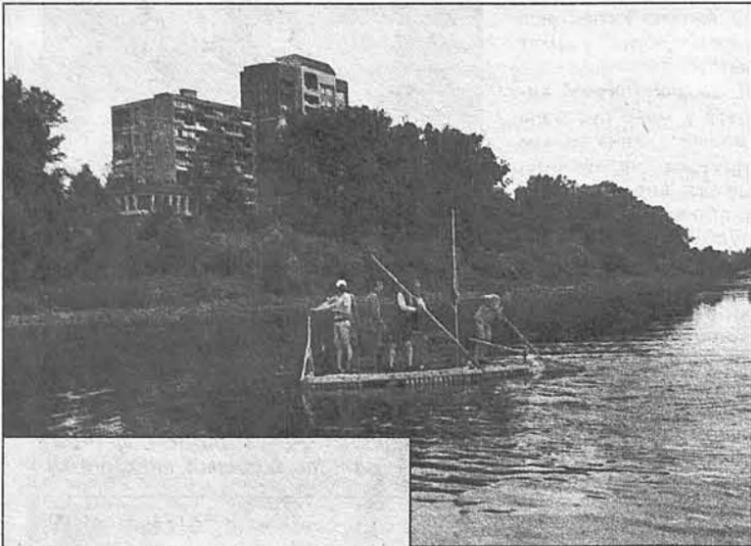

**НА ПЛЫЦЕ 3... 600
ПЛАСТЫКАВЫХ БУТЭЛЕК — У РЫГУ**

Арыгінальную акцыю задумалі пляцёра віцяблян, членаў творчай асацыяцыі "Заходняя Дзвіна". Яны збудавалі плыт з

600 пластыкавых бутэлек і накіраваліся на ім па Заходняй Дзвіне.

Мэта вандравання — прыцяг-

нуць увагу да праблемы абмялення і забруджвання ракі. Канчатковым пунктам пяцідзённай экспедыцыі павінна стаць сталіца Латвіі — Рыга.

НА ЗДЫМКАХ: у дарогу; удзельнікі экспедыцыі Вадзім СЦЕПАНОВІЧ, Сяргей НОВІКАЎ, Васіль БРУС, Ігар НЕСЦЕРАЎ і Ігар ВЫСОЦКІ.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

ДІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

Нашыя далёкія продкі верылі, што ўсё ў навакольным свеце мае жывую душу, таму яны былі ўпэўнены, што побач з імі жывуць такія незвычайныя істоты, як Дамавікі, Пярун, Русалкі, Вадзянікі... Вадзянікі ўяўлялі старым дзедам з доўгай барадой, гладкай бліскучай скурай і непрапарцыянальна доўгімі нагамі, на якіх між пальцамі былі перапонкі. Кожны вадаём — возера гэта, рака ці калодзеж — мае свайго Вадзяніка, але жыве ён толькі ў вадзе, якая зімой не замярзае, гэта нібыта звязана з тым, што лёд растае ад подыху Вадзяніка. На працягу дня гэты водны гаспадар звычайна ляжыць, распластаўшыся, на дне і толькі пасля захаду сонца пачынае сваю дзейнасць. Вадзянік можа і жартам, і са злосці пужаць рыбу каля сетак рыбакоў, раз'язджаючы

ВАДЗЯНІК

на сваім любімым "кані" — соме, рве і выварочвае сеткі і іншыя прылады, раскрывае плаціны на млынах, уважліва сочыць за тымі, хто купаецца. Сваю ахвяру Вадзянік хапае за ногі і, зацягнуўшы на дно, топіць (асабліва небяспечна купацца і лавіць рыбу, на думку сялян, апоўдні і апоўначы). Яго ахвяры — мужчыны становяцца такімі ж Вадзянікамі, а жанчыны — Русалкамі.

Калі ж Вадзянік толькі жартуе і забаўляецца, можна ўбачыць, як у тым ці іншым месцы нечакана заклубіцца вада, пачнуць разыходзіцца кругі, а ўначы, пры ціхім надвор'і, ён моцна пляскае далонямі па паверхні вады і палюхае гучным рогатам людзей.

Аднак Вадзяніку нельга доўгі час знаходзіцца на сушы: калі з яго цела сцячэ вада і высохнуць ціна і водарасці, што пакрываюць яго, Вадзянік хутка пачынае губляць абрысы, не можа вярнуцца ў ваду і гіне. Маленькая купка цыны і водарасцяў — усё, што застаецца ад Вадзяніка. Але калі гэтыя рэшткі будуць падхоплены вадою ці ўкінуты ў ваду чалавекам, Вадзянік аджывае і ў апошнім выпадку застаецца ўдзячным за сваё выратаванне. Чалавек, які выратаваў Вадзяніка, ніколі не патоне: Вадзянік абавязкова выштурхне яго на неглыбокае месца і пазней будзе выказваць падзяку — напрыклад, заганяючы рыбу ў сетку свайго выратавальніка.

Падрыхтавала Нэлі ПРЫВАЛАВА.

СМЯШЫНКІ

— Не бойся, маленькі, дзядзька доктар нічога табе не зробіць.
— Тады навошта мы да яго прыйшлі?

Каця спрабуе зацягнуць нітку ў іголку, але нічога не атрымліваецца.

— Запалі святло, — просіць яна бабулю.

— Навошта днём святло? Хіба ты не бачыш вушка ў ігольцы?
— Я бачу, але нітка не бачыць.

— Тата, а ты зможаш пісаць у цемры?
— Думаю, што змагу.

— Тады патушы святло і падпішы мой дзённік.

ЗАГАДКІ

— У вадзе не тоне, у агні не гарыць, зімой не замярзае.

ЧнеЦ

— Рук многа, а нага адна.

вевеЦ

— Хоць у капелюшы, але галавы не мае.

ГрвЦ

— Не агонь, а плячэцца.

евевеЦ

— У чырвоным падпечку сядзяць белыя авечкі.

ЦвввЦ

— Два браткі праз дарогу жывуць, а ніколі не сыдуцца.

Вочы

— Не кароль, а ў кароне, не гусар, а пры шпорах, гадзінніка не мае, а час знае.

ЦвевеЦ

— Хто мяне заб'е, той сваю кроў пралье.

КевевеЦ

— Маленькі, гарбаценькі ўсё поле абскача.

ЦевеЦ

Адрозу пяць кветак расцвілі на кактусе ў віцябляніна Леаніда Адамовіча. Тры гады назад гэтую "сярдзітую калючку" падняў ён на лесвічнай пляцоўцы ў пад'ездзе, стаў даглядаць расліну, а яна, у сваю чаргу, аддзячыла Леаніда Іванавіча бела-бэзавым букетам дзіўнай прыгажосці.